

PO AMERIŠKO-SOVJETSKEM VRHU NA DUNAJU:

Mir v svetu ne zavisi samo od pogodb

Dunajski vrh se je končal brez vseh presenečenj. Program je bil do zadnje malenkosti točno pripravljen in je v glavnem brezhibno potekal. 2400 novinarjev ni moglo poročati o kakih senzacijah. Z veliko ceremonijo, ki jo je spremljalo okoli sto dvajset funkcionarjev avstrijske vlade in članov diplomatskega zbora, sta predsednika obeh velikih sil podpisala drugi sovjetsko-ameriški sporazum o omejevanju strateške oborožitve. Sporazum je bil sicer najvažnejša točka velikega vrha, vendar sta voditelja dveh supersil poleg tega načela tudi še krizna žarišča, kot Bližnji vzhod in Indokino ter nadzor nad oboroževanjem in druga vprašanja.

Podpisani sporazum obsega okoli osemdeset strani teksta, od tega se neposredno na omejevanje oboroževanja nanaša le 22 strani. Ta del velja do leta 1985 in je jedro celotnega sporazuma. Komentator je med drugim zapisal o sporazumu sledeče: „Podpisana je kvota globalne strateške jedrske smrti, ki gre slehernemu posamezniku našega planeta — in po zaslugi SALT-2 bo ta kvota nekaj manjša, kot bi bila, če SALT-2 ne bi bil podpisan.“ Vzrok temu omejevanju je sigurno spoznanje, da tudi več uničujočega orožja ne pomeni tudi več varnosti. Med najvažnejše aspekte sporazuma pa šteje gotovo dejstvo, da sta pod sporazumom le dva podpisava, kar je samo izraz dejstva, da se obe veselili nista odrekli svojem monopolu, ki si ga lastita nad milijardami človeških življenj.

Drugi del sporazuma prepoveduje uvajanje novih strateških sistemov in novih vrst raket do 31. decembra 1981, vendar hkrati ne zavira razvoja novih orožij. Tretji del, ki obsega 43 strani, razlaga določene pojme sporazuma, četrti pa je deklaracija namenov obeh veselil, v kateri se zavezuje, da se bosta lotila problema strateških orožij s srednjim doletom, se pravi fiših orožij, katerih cilji ležijo v Evropi, zato jih imenujejo tudi „evrostrateška“ orožja.

O tistem delu programa, ki je bil najboljširše in v okviru katerega sta se voditelja obeh veselil pogovarjala o različnih svetovnih žariščih, pa bomo zvedeli veliko manj in šele tekom časa. Podrobnejše ocene in morebitni dogovori so ostali namreč za zaprtimi vrati.

Po neuradnih informacijah se glede svetovnih kriznih žarišč veselili nista približali, obe sta vztrajali na svojih stališčih. Carter je skušal prepričati Brežnjeva, naj SZ podpre sporazum Sadat-Begin, po njegovem mnenju naj bi SZ vplivala tudi v Rodeziji (Zimbabve) na osvobodilno gibanje, da bi se podala na pogajanja s sedanjo vlado, v Angoli pa naj bi nagovorili Kuban-

ce, naj se vrnejo domov. Vse to je Sovjetska zveza zavrnila; enako gluha pa je Sovjetska zveza bila tudi glede Južnega Vietnama, kjer na ruševinah ameriškega gradi svoje oporišče, in pa glede Afganistana, za katerega se ZDA boje, da bi

SZ z vojaško intervencijo pomagala sedanjemu režimu, če ga ogradijo muslimanski uporniki. Glede zadnjih dveh primerov je izjavila SZ, da ta vprašanja nimajo opravka z ameriško-sovjetskimi odnosi, marveč da so to vprašanja v okviru njenega vzpostavljanja ravnotežja s Kitajsko.

Bolj sproščeno je menda potekalo srečanje šefov ameriškega in sovjetskega generalnega štaba, vendar tudi tukaj ni znano, kakšne konkretne dogovore sta dosegla glede nadzora arzenalov orožja.

Kljub podpisu pogodbe SALT-II še ne moremo govoriti o popolnem zaključku tega svetovnopoličnega koraka. Ameriški predsednik Carter se mora še boriti za podporo s strani senata. Nekateri senatorji so namreč zagrozili, da brez sprememb ne bodo podpisali te pogodbe, češ da ne vsebuje garancij glede sovjetskega bombnika backfire in glede nadzora nad poskusi z novimi raketnimi nosilci. Na dunajskih pogovorih pa je ameriška stran dobila menda od zastopnikov SZ zadovoljiv odgovor glede teh prej navedenih pomislekov senatorjev, tako da politični opazovalci le pričakujejo ratifikacijo pogodbe v ameriškem senatu.

Tako Carter kakor Brežnjeva sta za zaključek dunajskega vrha ocenila, da jima je uspelo „razširiti področja soglasnosti“, opozorila pa sta tudi na razlike v stališčih. Spričo posebne vloge, ki si jo lastijo veselile, bo treba z veliko pozornostjo zasledovati njihove nadaljnje korake, saj pogodbe same še niso nobena garancija za ohranitev miru.

Letos jeseni bodo deželnozborske volitve na Koroškem

Z glasovi SPÖ in FPÖ je koroški deželni zbor v ponedeljek izglasoval sklep o predčasem razpustu in hkrati sprejel sklep, po katerem bodo deželnozborske volitve, ki bi redno bile šele prihodnjega pomladi, izvedene že letos jeseni, in sicer 7. oktobra.

Medtem ko ÖVP ni videla nobenega pravega vzroka za preložitve deželnozborskih volitev in je menila, da tozadevna odločitev vodilne SPÖ kaže le njeno slabost, sta ostali dve stranki v razpravi navajali razne argumente. SPÖ poudarja, da hoče skrajšati volilni boj, ki dejansko traja že dolge mesece, saj se politični valovi po državnozborskih volitvah še prav nič niso poglobili in bi se torej medsebojno „obračunavanje“ nadaljevalo vse do prihodnje pomladi. Posebno značilno „utemeljitev“ pa je našla FPÖ: za predhodne volitve se je izrekla z ozirom na to, da bo prihodnje leto 60-letnica plebiscita in po njenem mnenju ne bi kazalo, da bi ta jubilej obhajali v letu volitev(1).

Manjšinam so potrebne posebne pravice da bi bile vsestransko enakopravne ne glede na svoje število

Konec minulega tedna je bil v Sloveniji v znamenju številnih proslav, ki so jih priredili ob obletnicah pomembnih dogodkov v novejši zgodovini. V Tacnu pod Smarno goro pri Ljubljani, v krajevni skupnosti, ki sedaj nosi ime po slavem domačinu, revolucionarju Edvardu Kardelju, je bila osrednja proslava letošnjih pomembnih jubilejev: 60-letnica ustanovitve KPJ, SKOJ in enotnih sindikatov ter 40-letnica vsedržavnega posvetovanja vodilnega aktivna KPJ v Tacnu. V Mozirju so se spominjali ustanovitve pionirske organizacije pred 35 leti. V Rovinju so proslavljali 35-letnico ustanovitve in delovanja Italijanske unije za Istro in Reko. V Lendavi pa je bila osrednja proslava ob 20-letnici dvojezičnega osnovnega šolstva v Pomurju.

Številnim udeležencem osrednje proslave v Tacnu je govoril sekretar mestne konference ZKS Marjan Orožen, ki je orisal zgodovinski pomen vsedržavnega posvetovanja KPJ v Tacnu, na katerem je Tito ocenil stanje v partiji in postavil temelje za čvrsto in enotno KPJ. Prav tako pa je govornik poudaril tudi trdno povezanost zgodovinskih dogodkov s sedanjo socialistično samoupravno prakso ter na koncu svojih izjavaj naglasil pripravljenost vsega ljudstva, da brani pridobitve revolucije in narodnoosvobodilnega boja. Med današnjim in takratnim časom je velika in bistvena razlika, je dejal Marjan Orožen. Takrat je šlo za to, da je socialno in nacionalno svobodo treba šele izbojevati, danes pa je ta svoboda v naših rokah, sami smo gospodarji nad svojo usodo. „Živimo v svetu, ki ga sicer bremenijo mnogi konflikti in nerešena vprašanja, toda

istočasno se vse bolj prebija zavest o nujnosti sožitja med narodi in državami. Gre za vprašanje zavesti, da varujemo in branimo nekaj, kar je naše, kar smo ustvarili z našim delom, znanjem in trudom, kar smo mi sami. In ljudstvo, ki se je odločilo vzeti svojo usodo v svoje roke, ljudstvo, ki ve kaj hoče, ki ga preveva svobodoljubni duh, je nepremagljivo. Dokaz za to je naš narodnoosvobodilni boj in s tem naj računajo vsi imperialisti in hegemonisti tega sveta.“

O nalogah mladih in najmlajših je govoril član predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc na množičnem zborovanju v Mozirju, kjer so pionirji iz cele Jugoslavije in iz zamejstva počastili letošnje partijske jubileje, mednarodno leto otroka in zaključek jugoslovanskih pionirskih iger. Spomnil je na lela boja, ko so tovarštvo in bratstvo ter skupno trpljenje kot nerazdružljiva enotnost največ pomagali premagati sovražnika. Dejal je, da združenih in pobratenih narodov ne more nihče premagati, zato je dolžnost vseh pionirjev in mladincev, da nikomur nikoli ne dovolijo, da bi to bratstvo in enotnost omajal, da bi zasejal tudi najmanjše seme razdora. „Čuvajte kot zenico svojega očesa ter še naprej negujte in razvijajte to največjo pridobitev revolucije naših narodov in narodnosti, za katero so dali življenja tudi številni vaši vrstniki. V vas morajo preiti vse najpozitivnejše lastnosti naših narodov, ljubiti morate svojo domovino, ljubiti svoj in druge narode Jugoslavije in še močneje utrjevati enotnost jugoslovanske skupnosti. Ob vsaki priložnosti gojite to najčudovitejše seme, ki pomeni življenje, seme brat-

stva in enotnosti, medsebojnega tovarštva, sloge in ljubezni. In že takoj na začetku, če se pojavi, izravnajte sleherni plevel, kakor ljuljko z žitnega polja. Ne dovolite, da bi to pšenico zlatega klasja karkoli zaviralo v rasti. Kajti bratstvo in enotnost sta tudi vnaprej jamstvo za vse naše zmage.“

Med govorniki na proslavi 35-letnice Italijanske unije v Rovinju je bil tudi podpredsednik RK SZDL Slovenije Beno Zupančič, ki je spregovoril o sodobnih pogledih na narodnostno oz. manjšinsko vprašanje, kakor jih v vsakdanjem življenju uresničujemo v Sloveniji in Jugoslaviji. Poudaril je, da gre za vse posebne pravice in dolžnosti, ki grejo pripadnikom manjšine prav zato, da bi bili lahko ne glede na svoje število vsestransko enakopravni. O vseh teh znanih stvareh pa je treba govoriti, je dejal tov. Zupančič, da bi razumeli mi sami in sosedeji okoli nas, od kod vse tisto, kar smo leta 1974 zapisali v ustavo. „Vse to je namreč zraslo v dolgoletnem prizadevanju za sožitje ob mejah, za odprtost državnih meja, za dejansko enakopravnost narodnosti, ki žive pri nas, in za pravice tistih delov naših narodov, ki živijo pri sosedih, za tvorno sodelovanje z vsemi sosedi, ki so pripravljeni tako sodelovati na načelih enakopravnosti in medsebojnega spoštovanja.“

O položaju narodnostnih manjšin in zlasti o pomenu dvojezičnosti kot osnovi enakopravnega razvoja na narodnostno mešanih območjih pa je govoril predsednik RK SZDL Mitja Ribičič na proslavi 20-letnice dvojezične šole v Lendavi. O tej prireditvi obširno poročamo na 3. strani.

V VLADNI IZJAVI:

Manjšinsko vprašanje rešiti sporazumno z manjšino

V dveurnem govoru je zvezni kancler dr. Bruno Kreisky v torek v parlamentu na Dunaju podal izjavo svoje nove vlade. Pri tem ni bilo slišati dosti novega, kar tudi ne preseneča, saj je SPÖ že v volilnem boju dovolj jasno povedala, da hoče nadaljevati svojo dosedanje politiko. Le-ta je usmerjena na nadaljnjo zagotovitev polne zaposlitve in ohranitev sedanje socialne ravni. Pač pa je bila bolj kot doslej poudarjena potreba po „ozdravitvi“ proračuna, zato ni računati z znižanjem davkov, marveč nasprotno z zvišanjem določenih tarif, z omejevanjem subvencij in investicij in podobno.

V vladni izjavi se je kancler dotaknil tudi vprašanja manjšin. Govoril je o zunanjepoličnih nalogah in poudaril, da bo Avstrija svojo varnost utrjevala s tem, da bo gojila odnose z vsemi državami ter prispevala k zmanjšanju napetosti. V tej zvezi je posebej ugotovil, da v Avstriji živeče narodne skupnosti nememik jezikovne pripadnosti predstavljajo „obogatitev kulturnega življenja in mostove k sosedom“. Zagotovil je, da bo vlada „preko obveznosti iz državne pogodbe in drugih mednarodnih obveznosti napravila vse, da zagotovi obstoj teh narodnih skupnosti ter zajamči njihov jezik in njihovo narodnost“. Še posebej pa se bo vlada trudila, kot je dejal kancler, „za rešitev problemov, ki so na posameznih področjih nastali z izvajanjem zakona o narodnih skupinah“.

V kolikor je v teh besedah mogoče videti priznanje vlade, da s sedanjim zakonom o narodnih skupinah obveznosti iz državne pogodbe še niso izpolnjene in da s to ureditvijo obstoj in razvoj manjšin še nista zagotovljena, izjavo kanclerja pozdravljamo in pričakujemo, da bo vlada čim prej pristopila k reševanju odprtih vprašanj — v sodelovanju in sporazumno s prizadeto manjšino.

Ravno sporazumno reševanje z neposredno prizadetimi je tudi kancler sam posebej poudaril, ko je govoril v Južni Tirolski. Dejal je, da bo vlada v sporazumu s predstavniki južnih Tirolcev vztrajala pri načelih svoje politike ter se še naprej zavzemala za ohranitev in zaščito nemškogovoreče narodne skupnosti na Južnem Tirolskem ter za zagotovitev avtonomije Južne Tirolske, kar predstavlja permanentno obveznost za Avstrijo.

ÖVP pod novim vodstvom

Pričakovana, vendar kljub temu presenetljiva je bila prejšnji teden odločitev dosedanjega predsednika ÖVP Josefa Tausa, da se na prihodnjem kongresu stranke ne bo več potegoval za predsedniško mesto. Po dveh zgubljenih volitvah sicer nihče ni več dvomil, da so Tausu kot predsedniku stranke „dnevi šteti“; toda presenetil je način, kako je Taus svoje kolege iz vodstva ÖVP enostavno postavil pred dejstvo, da odstopa. To mu tudi zamerijo in gotovo niti v najožjem krogu ne bo imel prijetnih ur tja do 7. julija, ko bo kongres ÖVP tudi formalno izvedel spremembe v vodstvu.

Kot kandidata za mesto novega predsednika je vodstvo ÖVP minulo nedeljo imenovalo predsednika kluba ÖVP-jevskih poslancev Aloisa Mocka, ki je bil menda edini pripravljaven prevzeti nevhvalno nalogo, pripeljati ÖVP iz sedanje krize spet na položaj merodajne stranke. Prav

to dejstvo pa le še bolj kaže, da pri ÖVP ne gre samo za trenutne težave, marveč za dosti resnejšo „bolezen“. Le-ta obstaja predvsem v dejstvu, da ÖVP v vseh letih, odkar ni več na oblasti, očitno ni se znala sprijazniti z novim položajem in prilagoditi novim pogojem. Ostala je po miselnosti in tudi po svojem notranjem ustroju stara konservativna stranka, zazrta v preteklost, v kateri je lahko neomejeno uveljavljala svojo politiko.

Po zadnjih državnozborskih volitvah so v ÖVP končno spoznali resnost trenutka: začeli so govoriti o potrebi „temeljite preučitve“ vzrokov ponovnega poraza ter o potrebi reorganizacije stranke. Tausu je spodletelo že pri prvem poskusu, da bi stranko kot celoto okrepil na račun vpliva zvez in deželnih sekcij. V koliko bo to uspelo Mocku, pa bo pokazal nadaljnji razvoj.

POSOJILNICA V PLIBERKU JE DOBILA NOV DOM:

Še naprej bomo ustvarjali

na izkušnjah iz preteklosti in s pogumom sedanosti za lepšo bodočnost

Okoli tisoč ljudi, domačinov in gostov, se je zbralo v četrtek prejšnji teden, da skupaj s pliberškimi zadružniki praznujejo novo pridobitev samopomoči koroških Slovencev — dograditev novega, sodobno opremljenega poslojilnega poslojilnice. Uvodoma je predsednik Lipej Kolenik pozdravil tudi številne častne goste, med njimi generalnega konzula SFRJ v Celovcu Milana Šamca in konzula Petra Zupančiča, župana mestne občine Pliberk Otmarja Morija, mestnega župnika Kulmeža in dekana Srienca, predsednika ZSO dr. Francija Zwitterja in predsednika NSKS dr. Matevža Grilca, predsednika Zveze slovenskih zadrug Hanzija Ogrisa in poslevočnega podpredsednika dr. Mirta Zwitterja, predstavnika Gospodarske zbornice SFRJ v Celovcu Doljaka, predstavnike kreditnih zadrug iz raznih krajev južne Koroške ter kreditnih zavodov iz Slovenije, člane pliberškega občinskega odbora, zastopnike raznih društev in zastopnike podjetij, ki so bila udeležena pri gradnji zadružnega poslojilnice.

V pestrem sporedu, ki ga je napovedovala in povezovala Anita Hudl, so se poleg govornikov zvrstili moški zbor SPD „Edinost“ v Pliberku pod vodstvom Foltija Hartmana, mešani pevski zbor „Podjuna“ v Pliberku pod vodstvom Ota Wutteja, mladi recitatorji (s Kajuhovo „Materi padlega partizana“, z Zupančičevimi „Vprašanji“ ter z recitacijo, ki jo je posebej za to priložnost spesnikoval Milka Hart-

poveselimo naše delovne zmage: stojimo pred moderno poslovno hišo, ki je sad naših prizadevanj in teženj po še večjem razmahu. Pri gradnji posojilniške hiše pa nismo mislili samo na denarne posle, temveč tudi na ostale potrebe naših organizacij; prostora bo tukaj za vse, ki si prizadevajo, da se ohranimo in gospodarsko utrdimo.

„Naša Posojilnica, tolikokrat zasramovana, prezrta in zapostavljena

sednik Lipej Kolenik izročil novo poslovno hišo v varstvo uslužbenecem in zadružnikom.

V imenu Zveze slovenskih zadrug kot revizijskega zavoda je pliberškimi zadružnikom k doseženemu uspehu čestital poslevočedi podpredsednik dr. Mirt Zwitter. Spomnil je, da so morali v Pliberku in podobno tudi drugod po naših dolinah v dobi dveh rodov kar trikrat začeti graditi temelje naše gospodarske samopomoči: Pred sedmimi desetletji so prvič zgrabili za lopate, toda prišla je prva svetovna vojna, po kateri so ostali spet pred razvalinami. Znova so začeli in komaj so se kazali prvi sadovi, je pridrel „motorizirani Atila“, ki je podrl vse, kar ni sodilo k namišljeni gospodski rasi; tudi pliberška Posojilnica je bila likvidirana in prav v sosednji hiši, kjer je bil gestapo, je imel svoj sedež tudi komisar, ki jo je upravljal. „Toda ni jim uspelo,“ je dejal dr. Mirt Zwitter, „posnelo je komisarje in njihove hlapce, pliberški zadružniki pa so pričeli znova s svojim delom. To naj bo povedano tistim, ki bi nas morda še enkrat hoteli likvidirati — naše ljudstvo se ne bo pustilo izbrisati, ne iz registrov in tudi sicer ne!“

Govornik je naglasil, da je nova Posojilnica nastala kot dom naše gospodarske samopomoči in bo nudila pomoč našemu človeku. Pri tem je opozoril, da povsod tam, kjer stoji zadružni dom, najdemo prostora tudi za kulturno delovanje — pred nedavnim na Radišah, danes v Pliberku in v kratkem v Skočjanu. „Tako lahko potlačimo tiste superkritike, ki ne vidijo ali nočejo videti napredka, kajti nekaj je le: iz razvalin in hlevov z lastnimi močmi postavljamo temelje za bodoče rodove. To naj bo simbol, da bomo tudi v bodoče ustvarjali na izkušnjah iz preteklosti in s pogumom sedanosti za lepšo bodočnost.“

Čestitke ZSO je izrekel predsednik dr. Franci Zwitter. „Pred seboj vidim grad, ki je nekdanji vladal tem krajem,“ je dejal; „vidim trg, ki spominja na gospostvo burgarjev — toda danes stoji v središču vaša nova hiša in želim, da bi bila središče in izhodišče za krepitev našega človeka in njegove narodnosti.“ Podobno je izrekel čestitke predsednik NSKS dr. Matevž Grilc, ki je menil, da je nova hiša izraz spoznanja našega naroda, da je gospodarstvo eden najvažnejših faktorjev, ki odločajo o obstoju naše narodne skupnosti. Čestitkam pa so se pridružile tudi številne druge organizacije, društva in ustanove koroških Slovencev.

Otvoritveno svečanost je zaokrožila izročitev priznaja, s katerimi je zaslužne pliberške zadružnike odlikovala Zveza slovenskih zadrug v Celovcu. Priznanje dr. Valentina Janežiča (imenovano po ustanovitelju šentjakobske Posojilnice, ki je najstarejša kmetijska kreditna zadruga v Avstriji sploh) v zlatu je prejel sedanji predsednik pliberške Posojilnice Lipej Kolenik, Janežičeva priznanja v srebru sta dobila bivša predsednika Alojz Müller in Franc Buchwald, v Zadrugu diplomoma pa je bil odlikovan podpredsednik in poslovodja J. Nachbar. Z besedo zahvale za požrtvovalno delo na zadružnem področju je priznanja izročil predsednik ZSZ Hanzija Ogrisa, ki je odlikovanim čestital ter želel pliberški Posojilnici obilo uspešnega delovanja v novi hiši — v skupno korist slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

Borci za severno mejo

so prejeli visoko odlikovanje

Prejšnji teden je bila v Ljubljani slovesna akademija, na kateri je Zveza prostovoljcev-borcev za severno mejo v letih 1918 in 1919 prejela visoko odlikovanje — Red zasluga za narod z zlato zvezdo, s katerim jo je odlikoval predsednik SFRJ. Odlikovanje je predsedniku republiškega odbora Zveze prostovoljcev-borcev za severno mejo Lojzetu Udetu izročil član predsedstva RK SZDL Slovenije Tone Fajfar, ki je ob tej priložnosti med drugim poudaril: „Občudujemo vašo takratno odločnost, vašo odločnost in cenimo vaš patriotizem ter zvestobo narodu.“

Predsednik Lojze Ude je na akademiji, ki je veljala 60-letnici zaključka bojev na Koroškem, dejal, da so se prostovoljci-borci za severno mejo ob koncu prve svetovne vojne zavedali, da Slovenci ne smejo čakati na sklepe mirovne pogodbe; vedeli so, da bo narod dobil, kar si bo s svojo voljo in upornostjo sam priboril. Na akademiji so obudili spomin na boje pred 60 leti in pri tem posebej poudarili zasluge, ki so jih imeli Rudolf Maister s svojimi borci na Štajerskem, Franjo Malgaj in celjski prostovoljci, Lojze Ude s trziškimi in Adolf Lavrič z gorenjskimi prostovoljci.

Zveza prostovoljcev-borcev za severno mejo ima danes že 1517 članov, ki so deležni posebne pozornosti pri zdravstvenem, poklicnem ter invalidskem zavarovanju. Pač pa so na svojem posebej poudarili, da so boji za severno mejo še preslabo znani in bi bilo treba vložiti več prizadevanj, da bi postali del kulturne zavesti kot izročilo prihodnjim rodovom.

Svoje vodstvo pa so prostovoljci zadalžili, naj sestavi resolucijo o položaju koroških Slovencev. V njej bodo opozorili, da avstrijska vlada še ni izpolnila svojih obveznosti iz državne pogodbe, kakor to zahtuje, marveč skuša s svojimi ukrepi to pogodbo revidirati.

Zvezi prostovoljcev-borcev za severno mejo k visokemu odlikovanju tudi mi iskreno čestitamo!

Zanimiv obisk v Vojvodini

V okviru letošnjega izleta kolektiva ZSO in njenih ustanov, ki nas je ob koncu minulega tedna vodil v Beograd, smo obiskali tudi Avtonomno pokrajino Vojvodino. Na sedežu pokrajinske vlade v Novem Sadu je skupino ZSO sprejel predsednik komisije za odnose s tujino Bakič, ki je skupaj s pokrajinskim funkcionarjem Gezo Mesarošem, pripadnikom madžarske narodnosti, obširno orisal gospodarski in narodnostni ustroj Vojvodine.

Predvsem so nas seznanili z narodnostnim sestavo, saj je Vojvodina etnično zelo pestra: na njenem področju živi nad 20 narodov, narodnosti in etničnih skupin. Med drugim Srbi, Madžari, Hrvati, Slovaki, Romuni, pa tudi take narodnosti, ki ne dosegajo niti enega odstotka prebivalstva, kot so to npr. Ukrajinci, Makedonci in drugi. Vsem pa so zagotovljene narodnostne pravice — ne glede na njihovo številčno moč! Tako je na primer vojvodinski minister za promet pripadnik nemške narodnosti, čeprav le-ta ne doseže niti enega odstotka prebivalstva (ta še danes narodno zavedni Nemec bi našim koroškim pisunom brez dvoma lahko zelo

kompetentno povedal resnico o tem, kam in na kakšen način je „izginila“ večina nemške manjšine v Vojvodini in Jugoslaviji oziroma kakšno vlogo je igrala v času nemške okupacije).

Zastopniki ZSO pa so gostitelje seznanili s položajem slovenske narodne skupnosti v Avstriji ter izrekli povabilo predstavnikom SAP Vojvodine, da obiščejo Koroško in se na kraju samem seznanijo z našim življenjem, delom in bojem za dosego resnične enakopravnosti.

Pod vodstvom pokrajinskega funkcionarja Stevana Garabandiča je sledil ogled vzorno urejenega muzeja revolucije in zgodovinske trdnjave Petrovaradin. Tam smo se po kosilu, pri katerem se je ob skupnem prepevanju razvilo pristrčno vzdušje, tudi poslovili od gostiteljev — v zavesti, da smo si postali prijatelji. Za njihov pristrčni bratski sprejem smo jim iskreno hvaležni. Zahvala za edinstveno možnost, spoznati del Vojvodine, pa velja predvsem tudi konzulu SFRJ v Celovcu Zorolu Sandorju, ki je kot domačin poskrbel za brezhibno organizacijo tega zanimivega in poučnega obiska v Vojvodini.

SLOVENIJA O MANJŠINAH:

Enakopraven subjekt

ne pa predmet medstrankarskih obravnavanj

Dve komisiji skupščine SR Slovenije, in sicer komisija za mednarodne odnose in komisija za narodnosti, sta prejšnji teden na skupni seji temeljito preučili položaj italijanske narodnosti v Sloveniji in slovenske v Italiji.

Za izhodišče sta komisiji vzeli pred skoraj štiri leti podpisane osimske sporazume in enotno ugotovili, da so rezultati že vidni, kar posebej velja za utrjevanje položaja italijanske narodnosti v Sloveniji. Politika Jugoslavije do narodnosti se ni spremenila in je slej ko prej zasnovana na prizadevanju, da manjšinam zagotovi s samoupravnim socialističnim sistemom položaj enakopravnega subjekta v družbi. Zato tudi določbe osimskega sporazuma niso mogle bistveno spremeniti položaja italijanske narodnosti, saj sta bila kvaliteta in obseg pravic že nad tistim, ki so jih predvidevale mednarodne pogodbe. Pač pa je večja odprtost Italije po podpisu sporazuma omogočila boljše razmere glede razvoja kulture, sredstev obveščanja in slikov in matičnim narodom.

Predstavniki italijanske narodnosti, ki so na seji govorili v svoji materinščini, so opozorili tudi na nekatera še ne povsem urejena vprašanja, kar velja zlasti za šolstvo. Tako se je precej zmanjšalo število osnovnošolcev; še ni rešeno vprašanje učbenikov; premalo je storjenega, da bi v šole uvedli dvojezičnost na ta način, da bi drugi jezik — torej na italijanskih šolah slovenski in obratno na slovenskih italijanski jezik — ne bil pojmovan kot tuj jezik, temveč kot jezik samežana, sokrajana, sodelavca. Poudarili so, da je pri reševanju vseh odprtih vprašanj treba upoštevati vlogo večinskega naroda, njegovo odgovornost za celovito enakopravnost manjšine.

Prav tako temeljito so člani obeh komisij preučili tudi položaj slovenske narodnostne skupnosti v Furlaniji-Juljski krajini. Opozorili so na nacionalistične sile, ki nasprotujejo duhu osimskih sporazumov ter enakopravnemu položaju Slovencev v Italiji. Izrazili so zaskrbljenost, da bi prišlo do popuščanja nacionalističnim licitacijam in da bi manjšina postala predmet političnih obravnavanj med posameznimi političnimi grupacijami (kot se je to zgodilo pri nas na Koroškem oz. v Avstriji — op. uređ.). Zato so v celoti podprli zahteve slovenske narodnostne skupnosti, da v smislu osimskega sporazuma doseže celovito zakonsko zaščito, pri čemer se bo tudi v odnosu do vprašanj slovenske manjšine izkazal odnos Italije do Jugoslavije.

Komisiji sta se zavzeli, da se na obeh straneh stori še več za neposredno izboljšanje položaja slovenske narodnostne skupnosti in italijanske narodnosti, ki vse bolj postajata trdna vez v odnosih med obema državama. Pri tem pa ne gre za nobeno recipročnost, kot bi to nekateri radi imenovali, temveč za novo kvaliteto na tem področju — za vzajemno spoštovanje tovrstnih ukrepov sosede in za zaupanje v demokratično pojmovanje enakopravnosti posameznih manjšin.

manova) ter instrumentalno-vokalni ansambel „Fantje iz Podjune“, medtem ko je obred blagoslovitve opravil mestni župnik Kulmež.

Krog govornikov na otvoritveni svečanosti je začel domači župan Mori, ki je Posojilnici in zadružnikom čestital v imenu občine. Sicer se je dosledno izogibal omembi, da gre za slovensko zadružno ustanovo, pač pa je poudaril važno vlogo, ki jo ta ustanova igra v domačem gospodarskem življenju. Svoje čestitke je zaključil z željo, da bi se Posojilnica v svojem novem domu še naprej uspešno razvijala kot sodoben kreditni zavod.

Predsednik pliberške Posojilnice Lipej Kolenik je v slavnostnem govoru orisal zgodovino slovenskega zadružništva v Pliberku ter se spomnil vseh tistih, ki so zaorali prve brazde na tem področju: „Bili so to možje poguma, ki so se že pred 70 leti zavedali, kje je moč, da je moč v skupnosti, ker le tako lahko kljubujemo našim nasprotnikom.“ Pot Posojilnice ni bila vedno lahka, bil so težki časi in to je občutila tudi naša zadružna samopomoč, je dejal Lipej Kolenik. Posebno težko pa je bilo tedaj, ko so pridrveli hitlerjanci: leta 1941 je bila Posojilnica nasilno likvidirana in oropana; sledila so leta polna trpljenja in borbe — „tudi mi smo se uprli rjavi nadvladi in samo naša občina je doprinesla nad nad 70 človeških žrtev za svobodo nas in vseh miro-ljubnih narodov“.

Po zmagi fašizma smo stali spel tam, kjer so stali nekdanji naši predniki — začeti je bilo treba znova, je naglasil govornik, ki je opisal dolgoletna prizadevanja za gradnjo lastnega posojilniškega poslojilnice. Danes pa se lahko skupno

na, je pognala mogočne korenine, iz katerih je zrasla nova poslovna hiša, ki je nam vsem v ponos,“ je poudaril Lipej Kolenik. „Iz te naše nove posojilniške hiše pa bo in mora pognati nešteto novih korenin, iz katerih bodo zrasla nova žarišča gospodarskega utrjevanja. Priprčani smo in se tega zavedamo, da je v skupnosti moč, ki je ne more nihče premagati. Samo tedaj, če bomo znali gospodarstvo vzeti krepko v svoje roke, bomo ostali na svoji grudi enakopravni in sami gospodarji na svoji zemlji. Zato danes iz tega mesta vabimo tudi vse tiste, ki se iz kakršnih koli razlogov še niso mogli pridružiti naši Posojilnici in z njo sodelovati. Vsem poštenim in dobrim ljudem so vrata na stečaj odprta — strnimo se, da bomo lahko še z večjim uspehom nadaljevali našo začrtano pot.“

Predsednik pliberške Posojilnice pa je tudi povedal, da so si novo hišo zgradili izključno s svojimi sredstvi in krediti — nihče nam ni kaj prispeval zraven, najmanj pa tisti, ki pravijo, koliko nam da vlada in drugi za naš razvoj. „Pravijo, kaj vse imamo Slovenci in kaj še hočemo? Kar imamo, smo si pridrali s pridnostjo in z žulji. Zavedajo se naj končno, da nismo več hlapci Jerneji in da bomo v bodoče še bolj aktivno ustvarjali in delali za naš razvoj. Hočemo biti na svoji zemlji svoji gospodarji. Priprčani sem, da naša nova poslovna hiša že daje in bo še bolj krepko dajala znake naše življenjske volje in moči in da bo zamujeno nadoknadila v polni meri.“

Z zahvalo vsem tistim, ki so pri gradnji pomagali z nasveti, materialno pomočjo in delom, je pred-

Nosilec in primer zgodovinskih odnosov in sožitja

Na dvojezični slovensko-madžarski osnovni šoli „Drago Lugarič“ v Lendavi (ki jo kaže naša slika) je bila minulo nedeljo velika svečanost, posvečena dvajsetletnici dvojezičnega šolstva v Pomurju. Udeležili so se številni prebivalci narodnostno mešanega območja, kjer je prav dvojezično šolstvo najbolj uspešno in pomembna osnova uveljavljanja vsestranske dvojezičnosti in s tem dejanske enakopravnosti Slovencev in Madžarov kot enakovrednih občanov. Pridružili so se jim tudi mnogi predstavniki družbenopolitičnega življenja Slovenije ter predstavniki zamejskih Slovencev. Bogat kulturni program pa so izvajali kulturniki in predvsem šolarji iz obeh dvojezičnih občin v Pomurju ter iz Porabja na Madžarskem.

Slavoslovni govornik, predsednik RK SZDL Slovenije Mitja Ribičič, je poudaril, da gre za dvajsetletni obstoj šole, ki nima v sodobnem svetu mnogo enakih vzorcev in dvojezičkov. „Kajti šola ni samo obstala, ampak se je narodnostno, družbenopolitično, strokovno-pedagoško in kulturno potrdila kot nosilec in primer zgodovinskih odnosov in sožitja med narodi. Uspela je, zaživela in prispevala k sožitju dveh narodov, vendar tako, da je vsak učenec tudi naprej živel in čutil s svojim narodom ter napredoval skupaj z razvojem materinske-

ga jezika in kulture.“

Predsednik Ribičič je nakazal dvajsetletni razvoj dvojezičnega šolstva v Pomurju in potem o vlogi in pomenu tega šolstva naglasil: „Vaša dvojezična šola je mnogo pomenila tudi za razvoj našega odnosa do italijanske narodnosti in drugih manjšin znotraj Jugoslavije. Še več pa je pomenila za boj naših manjšin v zamejstvu — koroških, štajerskih, tržaških, goriških in beneških Slovencev. Pomurska resničnost, pomurska dvojezičnost je bila celo bolj učinkovito orožje v boju teh manjšin kot vse naše resolucije,

note in protesti, čeprav seveda tudi teh sredstev ne podcenjujemo. Vendar tu in na tej obmurski zemlji se vsak dan in vsako uro izpričuje v skupnem življenju polna enakopravnost, svoboden razvoj in zdravo sožitje ljudstva obeh narodnosti. Vsaka dvojezična tabla ob poteh in cestah prekmurskih vasi, ne glede na to, kolikšno je število ene ali druge narodnosti v njih, vsak dvojezični pogovor na občinskem uradu, na sodišču, v krajevni skupnosti, vrtcu in šoli, na delavskem svetu in v delegatski skupščini pomeni zgled in protest istočasno — vzorec in opozorilo, kako naravno je v dvajsetem stoletju omejevanje prvinskih narodnostnih pravic in kako se vsako tako obnašanje obrača proti svobodi tistega, ki krati svobodo drugemu.“

Ustanovitev dvojezične šole je pomenila uresničenje tiste vizije o razvoju manjšin, ki jo je v letu 1959 razvil Edvard Kardelj, je dejal predsednik Ribičič ter naglasil, da ta še danes pomeni temeljno marksistično osnovo za razreševanje zapletenih manjšinskih problemov doma in v svetu. Tovariš Ribičič pa je tudi opozoril na težave, pri ustanavljanju dvojezične šole leta 1959: „Ustanovitvi šole pa takrat niso bile nasprotne samo nazadnjaške dogmatske sile, pač pa tudi slovenske nacionalistične in liberalistične, ki so prav tako kot unitarizem podcenjevale manjšine ali pa se obnašale do njih podobno kot sosednje avstrijske stranke z znanim tripartitnim sporazumom. Premagati je torej bilo treba ozki slovenski nacionalizem in lokalizem, da se je ustvarilo vzdušje za rojstvo in rast dvojezičnosti.“ (Kdaj bo nacionalizem in lokalizem premagan tudi na Koroškem? — op. ured.).

Govornik je poudaril, da se je tudi v tem primeru potrdila stara resnica, da so manjšinski problemi vedno problemi večine in njenega odnosa do narodnosti. V Pomurju so bila v praksi zavržena različna poenostavljena pojmovanja o izginjanju narodov, o naravni asimilaciji. Tamkajšnji politični sistem se je razvil tako, da omogoča uveljavitev narodnosti kot živih soustvarjalcev družbenega odločanja na narodnostno mešanih območjih. „To pa je zagotovilo za tak razvoj, ki bo vključeval interes narodnosti in ki jim bo omogočal nadaljnje sožitje z večinskim narodom brez slehernega strahu pred asimilacijo. Skupno življenje, skupno ustvarjanje in zaupanje narodov in narodnosti pa je granitno jamstvo naše varnosti in miru.“

NARODNA MANIFESTACIJA

Slovencev v Kanalski dolini

Ukve v Kanalski dolini so bile pred kratkim priložnost za uspešno narodno manifestacijo tamkajšnjih Slovencev, ki so praznovali zaključek glasbene šole in tečaja slovenščine, to je dveh akcij samopomoči, s katerima so nedvoumno izpovedali, da hočejo ostati zvesti svojemu rodu in jeziku. To je zelo lepo izrazil tudi ukvanski župnik Mario Gariup, ki je v svojem pozdravnem govoru naglasil: „Svoje otroke hočemo vzgojiti v ljudi, ki bodo vedeli, kaj so, kaj jim pomeni materin jezik, in v take člane človeške družbe, ki bodo spoštovali in cenili človeka, ki morda ne govori istega jezika kot oni, a je človek vreden časti in spoštovanja.“

Zaključne prireditve so se udeležili številni rojaki, tako da je vsled pomanjkanja dovolj velikega prostora morala biti v ukvanski cerkvi. V prestremu sporedu so se predstavili gojenci glasbene šole in jezikovnega tečaja ter domači pevski zbor „Planinka“, kot gostje pa so sodelovali harmonikaški orkester glasbene šole Glasbene matice iz Trsta, mešani pevski zbor „Blaž Arnič“ z Jesenic na Gorenjskem in tamburaški ansambel iz Hodiš — tako da je bil zastopan celoten slovenski kulturni prostor.

Uvodoma je župnik Gariup menil, da prireditve niso pripravili zato, da bi preverili, česa so se otroci naučili, ampak da nagradijo njihovo vztrajnost pri delu. Poudaril je pomen mednarodnega leta otroka in potrebo medsebojnega prijateljstva ter spoštovanje ne glede na jezik, ki ga kdo govori. Mislim, da so se naši otroci

Župančičeve nagrade za dosežke na področju kulture

Ob obletnici smrti slovenskega pesnika Otona Župančiča so prejšnji teden spet podelili tradicionalne Župančičeve nagrade za najboljše dosežke in stvaritve na področju kulture. Vsakoletne Župančičeve nagrade podeljuje ljubljanska kulturna skupnost za dela, ki še posebej prispevajo k razvoju kulturno-umetniškega življenja v Ljubljani.

Župančičeva priznanja za leto 1978/79 so prejeli: gledališka in filmska igralka Iva Zupančičeva za svoji vlogi Julije Filipovne v „Letoviščarjih“ Maksima Gorkega in Rite Allmers v „Malem Eyoltu“ Henrika Ibsena; Mestno gledališče ljubljansko za uprizoritev Cankarjevega „Kralja na Betajnovi“; obolst Drago Golob za izvedbo Koncerta za oboo in orkester Domenica Cimarose; Akademsko folklorna skupina „France Marolt“ za visoko umetniško raven, s kakršno oživlja dediščino slovenskih ljudskih plesov; kipar Zdenko Kalin za likovno dognano skupino portretov slovenskega družbenega in kulturnega življenja, posebej za portret Edvarda Kardelja; ustvarjalci knjige „Zakladi Slovenije“ urednik Marjan Krušič, pisec besedila Matjaž Kmecl, likovni urednik Cveto Jeraša in urednik fotografije Joco Žnidaršič; kolektiv Pionirske knjižnice v Ljubljani za uspešno knjižničarsko, mentorsko in kulturno-vzgojno delo z mladino; dr. Joža Mahnič, ravnatelj Slovenske knjižnice v Ljubljani, za svoje življenjsko delo pri proučevanju pesniške zapuščine Otona Župančiča.

Priznanja je nagrajencem izročil predsednik izvršnega odbora Ljubljanske kulturne skupnosti Štefan Balazič.

Slovenski umetniki

žanjejo uspehe na Dunaju

Z letošnjo pomladjo je nastopila prava „pomlad“ tudi glede predstavljanja slovenske kulture in umetnosti na Dunaju, saj se gostovanja priznanih slovenskih umetnikov v avstrijski prestolnici kar vrstijo.

V dneh, ko je v dunajskem Belvederu še odprta reprezentativna razstava slovenskih impresionistov, je v okviru dunajskih slavnostnih tednov gostoval orkester Slovenske filharmonije, ki je pod vodstvom dirigenta Antona Nanuta in ob sodelovanju mednarodno priznane pianistke Du-bravke Tomšič-Srebotnjakove navdušil tudi razvzajene dunajske kritike.

Na medfakultativnem področju bosta izmenjali del svojega učnega programa ljubljanska Akademija za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT) in znana dunajska gledališka šola Reinhardtseminar. Četrti letnik dramske igre na AGRFT bo pod vodstvom docenta Zvoneta Šedlbauerja gostoval v studiu Reinhardtseminarja 25. in 26. junija (obakrat

ob 20. uri) z dramsko predstavo Slavomira Mrožka „Tango“, medtem ko bodo dunajski seminaristi vrnili obisk ljubljanski akademiji.

Letos jeseni — od 17. do 19. oktobra — pa se bo na Dunaju predstavila ljubljanska Drama. V znanem Burgtheatru bodo imeli ljubljanski gledališčniki tri predstave: uprizorili bodo najprej Jovanovičev dramo „Osvoboditev Skopja“, sledila bo drama „Mali Eyolf“ Henrika Ibsena, gostovanje pa bodo zaključili z „Gospodo Glembajevimi“ Miroslava Krleža.

Jesensko gostovanje ljubljanske Drame v dunajskem Burgtheatru pomeni prvi korak kontinuiranega sodelovanja med gledališčema. V okviru tozadavnega dogovora bodo dunajski gledališčniki vrnili obisk sredi aprila 1980, ko bodo v Ljubljani gostovali s tremi predstavami: z Goethejevo tragedijo „Ifigenija na Tavridi“, s „Pelikanom“ Augusta Strindberga in „Daljno deželo“ Arthurja Schnitzlerja.

Zaključek semestra v Klubu slovenskih študentov na Dunaju

V petek 15. junija je Klub slovenskih študentov na Dunaju zaključil polletni študijski semester oz. študijsko leto s klubskim zborovanjem, kjer so študentje skupno ocenili delo v tej dobi. Ugotovili so, da se je klubsko delo znova poživilo predvsem zaradi ureditve novih klubskih prostorov. Glavni poudarek je bil slej ko prej na izobraževanju z namenom, da si klubaši pridobijo trdno in razgledano narodno zavest. V tem smislu se je KSS tudi uspešno vključil v široko protifašistično akcijo na Dunaju za prepoved ANR, NDP in KHD. Prav tako je izdal ob obletnici podpisa avstrijske državne pogodbe letak skupno s Hrvatskim akademskim klubom.

Poleg zgodovinskega in kulturnega

krožka so bolj ali manj uspešno delovale takoimenovane strokovne skupine, ki predstavljajo združitev slovenskih študentov v okviru KSS na specifično študijski oz. strokovni ravni. Važnost se v strokovnih skupinah polaga predvsem tudi na idejne vidike, kot so kritična presoja družbene problematike v zvezi z izbranim študijem in poklicem ter seveda narodno-politični pogledi. Kljub določenim težavam so predvsem medicinci in juristi napravili uspešen začetek. Omenili bi v prvi vrsti seminar za študente medicine v Bilčovsu, ki so ga organizirali skupno s Slovenskim znanstvenim inštitutom, kjer se je stavljal študentom kot najbolj pereč problem slaba zdravniška oskrba na južnem Koroškem in tudi po ostali Avstriji na podeželskih območjih. Kot cilj so si postavili medicinci združenje slovenskih zdravnic in zdravnikov na Koroškem, in to ne samo v stanovskem, temveč tudi v družbenem in narodno-političnem pogledu.

Poleg prvomajske proslave, ki je bila posvečena „kmečkim puntom“, je bil med kulturnimi prireditvami v KSS posebno zanimiv nastop gledališke skupine KUD „Prežihov Voranc“ iz Raven na Koroškem s Prežih-Sipkovo dramo „Judenburg“. Po predstavi so se študentje ob petju in v veseli družabnosti lahko pogovarjali z izkušenimi kulturnimi delavci, tako da jim je srečanje ostalo v lepem spominu. Dan navrh so člani kluba vodili goste po Dunaju, kjer so si ogledali nekaj znamenitosti. Z „ironijo“ so ugotovili, da se morajo Korošci z ene in druge strani meje srečati in spoznati šele na Dunaju.

Dne 21. maja je KSS na Dunaju obiskal lužiškosrbski književnik Jurij Brežan, ustvarjalec svetovno znane literature, ki je v Klubu bral iz svojih del. Razvila se je živahna diskusija o položaju Lužiških Srbov, ki so se začeli svobodno razvijati in živeti šele tedaj, ko so bili iz vzhodnonemške družbe odstranjeni vsi pojavi nacizma in šovinizma. Istega dne je bila v Klubu odprta razstava mladega dunajskega slikarja Atzenkorferja kot zamenjava za prejšnjo razstavo slik Kurta Galdensteina.

Izmed predavanj bi posebno omenili predavanje dr. Jožeta Vilfana o politiki neuvrčenosti Jugoslavije. Pre-

(Dalje na 4. strani)

Novo vodstvo Hrvatskega akademskega kluba na Dunaju

Po dolgotrajni tradiciji je imel Hrvatski akademski klub na Dunaju v začetku meseca junija svoj občni zbor, ki so se ga udeležili poleg številnih članov tudi ugledni častni gostje, med njimi predstavniki vseh organizacij gradiščanskih Hrvatov. Zastopan je bil tudi Klub slov. študentov na Dunaju, saj vzdržujeta obe študentski organizaciji prijateljske stike in razvijata tesno sodelovanje v skupnem prizadevanju v korist obstoja in enakopravnega razvoja Hrvatov na Gradiščanskem ter Slovencev na Koroškem.

O teh skupnih problemih in prizadevanjih je bilo govora v poročilu, ki ga je podal dosedanji predsednik HAK mag. Werner Varga. Med drugim je govoril o poglobitvi sodelovanja med posameznimi organizacijami gradiščanskih Hrvatov in kot prvi uspeh je omenil vprašanje hrvaških oddaj v radiu, kjer so se stvari po desetletnem zavlačevanju končno le začele premikati in so gradiščanski Hrvati za začetek dobili vsaj občasne lastne oddaje. V svojem delu smo prišli za dober korak naprej, je menil predsednik Varga, toda za bodočnost nam ostaja še obilo truda in naporov za očuvanje hrvaškega jezika in ohranitev hrvaške narodnosti.

Pri volitvah novega vodstva so se člani HAK prvič odločili v korist ženskega spola: za predsednico Hrvatskega akademskega kluba je bila izvoljena Marijana Grandič, študentka telovadbe in ruščine, ki je v zadnji dobi zavzemala v klubu funkcijo podpredsednika.

V svojem nastopnem govoru je predsednica Grandič orisala program za prihodnjih pet let. Na prvo mesto je postavila nadaljevanje boja za izpolnitev člena 7 državne pogodbe in s tem ohranitev hrvaške

Bilčovska razstava fotografij v Dobrovi pri Ljubljani

Minulo soboto 16. junija je bila v Dobrovi pri Ljubljani odprta razstava fotografij etnografskih znamenitosti in značilnosti Bilčovsa. To razstavo je pripravilo Krajevno združenje Zveze slovenske mladine v Bilčovsu. Razstava je letos januarja v Bilčovsu žela velik uspeh.

Prosvedno društvo Dobrova pri Ljubljani in Slovensko prosvedno društvo „Bilka“ v Bilčovsu gojita že dve leti tesne medsebojne stike na kulturni ravni. Iz teh medsebojnih stikov se je v Bilčovsu rodila zamisel, da bi Dobravčanom v obliki starih fotografij-reprodukcij pokazali, kar je za Bilčovs tipično že od nekdaj — kulturno udejstvovanje ter vsakdanje življenje občanov, to se pravi posnetke ljudi pri delu. S to dokumentacijo se je mladina hotela predstaviti dobrovski publiki.

V obliki pesmi, ki jih je zapel mladi dekleški zbor iz Dobrove, je veljal pozdrav mladim predstavnikom mladinske organizacije iz Bilčovsa — predsedniku KZ ZSM

Bilčovs Jožetu Mečini, podpredsedniku Hanziju Reichmannu ter članom odbora Toniju Reichmannu, Emilu in Franciju Stinglerju.

Nato je član odbora občinske skupnosti Oto Repc na kratko opisal razstavo in navedel navzočim sledeče zanimivosti: Velik del zavzemajo fotografije; tako barvne, ki prikazujejo sodobnost, krajevne zanimivosti in lepote Bilčovsa in okolice; še več pa črno-belih, v obliki povečanih reprodukcij starih fotografij — nekatere so pravi dokumenti kulturnih in etnografskih značilnosti. Ponekod je pripisan datum nastanka, pri drugih se da po noši ali upodobljenih osebah sklepati, pred koliko desetletji so nastale. Razstava prikazuje slike teric, po-

snette dela na polju, fotografije stanovanjskih in gospodarskih poslopij in tudi dogodkov iz življenja (svatovščine z godci, predvojne tamburaške skupine SPD „Bilka“ v Bilčovsu, prizore iz dramskih uprizoritev, skupinske slike šolarjev, gradnjo šole v Bilčovsu, slovesnost ob nabavi novih zvonov, dogradnja vodovoda itd.) skratka vse, kar prikazuje občino v njeni preprostosti in dejavnosti na raznih družbenopolitičnih področjih. Tovariš Repc je v svojih izjavah poudaril, da je treba stike med obema kulturnima organizacijama vsekakor še poglobiti. Po pozdravnih besedah in uvodu v razstavo Otona Repca, se je za prisrčen sprejem zahvalil predsednik KZ ZSM Jože Mečina in izrekil pozdravne besede s strani bilčovskih društvenikov in mladinske organizacije. Med drugim je v svojem govoru orisal delovanje Slovenskega prosvednega društva „Bilka“ od svojega početka do danes in s ponosom naglasil, da v teku zadnjih dveh let kulturno plat oziroma kulturno dejavnost bogati in pestri tudi še krajevna mladinska organizacija Zveze slovenske mladine (ustanovljena 26. junija 1977), v katero je vključena vsa slovenska mladina iz Bilčovsa in okolice, to je delavska, kmečka in študirajoča mladina. Tovariš Mečina je orisal tudi politično situacijo naše narodne skupnosti in med drugim poudaril, da je naše ljudstvo bilo prisiljeno vzeti usodo v lastne roke in začeti graditi otroške in kulturne domove, čeprav bi bila to dožnost avstrijske države. Le-ta se ne briga, da bi predvsem predšolska mladina slovenske narodnosti uživala iste pravice, kot otroci nemške narodnosti. Nato je bila razstava odprta. Po otvoritvi so gostitelji pripravili prijetno družabnost, ki je trajala v pozno noč.

Sprejem maturantov na sedežu ZSO

Zveza slovenskih organizacij je, kot smo že poročali, letošnjim maturantom Zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu priredila na svojem sedežu v Celovcu sprejem, kjer so jih sprejeli predstavniki ZSO s predsednikom dr. Francijem Zwitterjem na čelu. Predsednik je maturantom čestital k uspešno opravljeni maturi in izrekal željo, da bi zvesto služili interesom naše narodne skupnosti na Koroškem.

Obisk Werner Bergove galerije

Zveza slovenskih izobražencev je pred nedavnim vabila na ogled obeh razstav Wernerja Berga, ki jih je občina Pliberk pripravila ob 75-letnici umetnika. Vabilu se je odzvalo tako lepo število rojakov od blizu in daleč, da je mestni svetnik Valentin Vauti v svojem pozdravnem nagovoru kot mestni svetnik, z adozčenjem ugotovil, da je ZSI kot prvi slovenski organizaciji uspelo organizirati tako veliko skupino obiskovalcev razstave v Pliberku.

Prof. Berg je skupino sam vodil po obeh razstavah. V galeriji na mestnem trgu je navzočim povedal marsikaj zanimivega in tudi novega o svojem ustvarjanju med našim ljudstvom v Podjuni.

Zelo sproščeno je pripovedoval o nastanku galerije, pri katerem je imel ravnatelj Valentin Vauti posebne zasluge. Hiša je bila prazna, slike pa so bile tu. Tako so galerijo namestili v več različnih prostorih. Umetnik je mnogo pripovedoval iz svojega življenja v njegovi drugi domovini Podjuni, ki jo je zelo vzljubil in ki ga zaradi njene majhnosti nikakor ne ovira v njegovi ustvarjalnosti, pa čeprav bi svoj delokrog lahko razširil tudi v široki svet.

In prav zaradi te, če tako rečemo, prostorske omejenosti je Werner Berg danes to, za kar ga mnogi zavidajo — pravi poznavalec duše našega človeka; umetnik, ki izhaja iz ljudstva in s svojimi deli popularizira sebe in ljudstvo, ki tam živi.

Po dvojnem ogledu razstave se je predsednik Zveze slovenskih izobražencev višji vladni svetnik dr. Pavle Apovnik v prisrčnih besedah zahvalil umetniku Bergu za vodstvo po razstavi in sploh za njegov prispevek za boljše razumevanje v deželi. Naj še omenimo, da se je te razstave udeležila tudi skupina nemškogovorečih demokratov z dr. Robertom Saxerjem na čelu.

Lutke Mladje Koroške dijaške zveze iz Celovca vabi na

**200-to lutkovno prireditev
Marjana Beline
VOLK IN KOZLIČKI**

**v četrtek 28. junija ob 14. uri
v otroškem vrtcu v Št. Petru.
Prireditelj: Strokovna šola šolskih sester v Št. Petru.**

Slovensko prosvedno društvo „Radiše“ vabi na

večer jugoslovanske pesmi in folklore

v soboto 23. junija 1979 ob 20. uri v kulturnem domu na Radišah.

Gostuje: pevski zbor in folklor KUD „Anka Ošpuh“
iz Ludbrega pri Varaždinu

Ljubitelji lepe pesmi posebno pa temperamentnih in ritmičnih plesov prisrčno vabljeni!

Čebelarsko društvo v Bilčovsu
vabi na tradicionalno

SLAVJE ČEBELARJEV

v soboto 23. junija 1979 s pričetkom ob 20. uri v gostilni Seher v Veljni vasi.

Za ples igra
„Wörthersee-Echo“

Prisrčno vabljeni!

Zaključek semestra...

(Nadaljevanje s 3. strani)

davanje je bilo zelo zanimivo in je gotovo za marsikaterega klubaša prineslo dosti novih informacij o gibanju neuvrščeni v svetu. Na posebno veselje klubašev pa se je izkazalo, da je bil tudi tov. Vilfan nekdanji član dunajskega KSS: pol stoletja je od tega, ko se je kot Primorec med svojim bivanjem na Dunaju pridružil koroškemu študentom.

Zivahne diskusije in izredno pozornost je žel tudi mariborski škof dr. Vekoslav Grmič s svojim predavanjem o krščanstvu in marksističnem socializmu. Poudaril je nalogo Cerkev, da stoji na strani šibkih in zatiranih, da se v smislu evangelija bori proti izkoriščanju, da najde svoje mesto med naprednimi svetovnimi tokovi. Marksist in kristjan naj se skupno kot brat ob bratu borita za iste cilje, „za našo socialistično, miroljubno in kulturno bodočnost, pa čeprav imata različna izhodišča“. Obe strani naj krepita medsebojno zaupanje, ki ga včasih kali predvsem spomin na tragične izkušnje našega naroda, ki ga je del slovenske Cerkve izdal v najtežjih dneh njegove zgodovine — v času protifašističnega upora. Zavest, da bo le ob medsebojnem spoštovanju možno doseči skupne cilje, je klubašem utrdil ta pomembni klubski večer, na katerem so dunajski študentje našli v predavatelju novega prijatelja.

Na letošnjem zaključnem zborovanju so slovenski študentje na Dunaju določili smernice za delo v bodoče, ki ga bo dosti — a se vendar veselijo uspehov in sadov skupnega truda.

Dijaki SŠD obiskali tovariše v Gorici

Minulo je že nekaj časa odkar smo se tamburaši Slovenskega prosvednega društva „Zarja“ odzvali povabilu dijaškega doma iz Gorice. V soboto 26. maja smo se odpeljali k njim na Primorsko. Čeprav je vročina neznosno pripekala, nas je očarala lepota Vipavske doline. Proti večeru smo prispeli v takomimeno staro Gorico v Italiji v slovenski dijaški dom. Kar nismo se mogli načuditi, da jugoslovansko-italijanska državna meja poteka kar skozi mesto, kar je vsekakor nekaj zelo nenavadnega. Po prisrčnem sprejemu ravnatelja in gojencev, so nas gostitelji pogostili.

Zvečer je sledil program ob slovesnosti „Dneva mladosti“. Čeprav so Slovenci v Italiji manjšina, je ta večer v pevski, recitatorski in plesni obliki pokazal, da tam živi slovenska kultura. Za naš prispevek, v obliki tamburaškega nastopa, so nas poslušalci nagradili z navdušenim aplavzom. Po končanem sprejemu so nas ponovno pogostili z okusno večerjo, nakar so se nekateri udeležili domskega plesa, drugi pa smo se ob domačem vinu vpletli v pogovor z domačini in v razgovoru z njimi občutili, da smo med brati, ki imajo podobne probleme — borbo za narodni obstanek.

Po zaključeni zabavi so nam v domu nudili še razne druge gosa-

Gorje na Zilji

Pred nedavnim je v našem idiličnem kraju Ziljske doline pod Dobravcem obhajal Peter Mešnik pd. Znevk svoj 70. življenjski jubilej.

Poleg svojega poklica — bil je delavec — je tudi organist v domači cerkvi in hkrati tudi mežnar.

Z ženo Pavlo živita v izredni zakonski harmoniji, ki sta jo prenesla tudi na svoje tri otroke z družinami, tako da je njun dom še vedno gnezdo, kamor radi prihajajo otroci in tako izkazujejo spoštovanje in ljubezen do svojih dragih staršev.

Ob tej priložnosti naj tudi povečamo, kar na žalost mnogokrat pogrešamo, da je naš jubilar ostal zvest tradiciji svojih prednikov in da je to zvestobo skupno z ženo posređoval tudi svojim otrokom, ki so lahko ponosni na takšne starše in vzgojitelje.

Petru Mešniku ob njegovem prazniku iskreno čestitamo (sicer z majhno zamudo, vendar pa iz srca) z željo, da bi bil zdrav in čil ter še naprej poln življenjske volje.

Odlikovanja borcem za osvoboditev Avstrije

V sredo 20. junija je deželni glavar Wagner izročil večjemu številu protifašističnih borcev in žrtv fašizma častni znak za zasluge za osvoboditev Avstrije, s katerimi jih je odlikoval zvezni predsednik Kirchschiäger.

Med odlikovanci je tudi več koroških Slovencev, bivših partizanskih borcev in kacelarjev, tako Lippej Kolenik, Folti Hartman, Ivan Merva in drugi.

Odlikovancem iskreno čestitamo!

Otvoritev šole v Globasnici

Dolgoletna želja Globašanov se je končno uresničila. Lansko leto je bila zgrajena ljudska šola, v soboto pa je bila slovesna otvoritev, katere se je poleg domačinov in zastopnikov javnega življenja udeležil tudi koroški deželni glavar Leopold Wagner.

Posebnost šole v Globasnici je, da ne bo služila samo šolskim namenom, marveč bo na razpolago tudi javnosti, to se pravi, da se bodo v njej lahko odvijale tudi kulturne in družabne prireditve. Nova zgradba bo torej tudi kulturno središče občine Globasnica, tako da bo igrala dvojno vlogo — šolsko-vzgojno in kulturno-prosvedno.

V kulturnem delu otvoritvene slovesnosti so seveda igrali pomembno vlogo otroci, ki so bili glavni aranžerji prireditve. Tako je nastopil šolski pevski zbor, recitatorji itd. Le-ti so v svojih izjavah izražali hvaležnost vsem tistim, ki so pripomogli, da so prišli do tako lepega šolskega poslopja. V kulturnem delu so poleg šolskih otrok sodelovala tudi razna kulturna društva — pevski zbor Slovenskega prosvednega društva „Edinost“ iz Štebna, folklorna skupina Slovenskega kulturnega društva iz Globasnice ter mladinska godba na pihala iz Vovbr.

Poleg župana Alberta Sadjaka in šolskega ravnatelja Lovrenca Krauta je spregovoril tudi deželni glavar, ki je v svojem govoru med drugim dejal, da novo šolsko poslopje ne bo služilo samo otrokom, temveč vsem občanom ter da mora imeti vsak otrok v deželi optimalne možnosti vzgoje. Če vzgojna politika ne bi odgovarjala potrebam, potem bi bogatini postali še bogatejši in reveži še revnejši. Novo šolsko poslopje je blagoslovil dekan Kristo Srienec. Otvoritvena slovesnost je bila končana s predajo ključa ravnatelju šole Lovrencu Krautu.

Otvoritvena slovesnost globaške šole se je odvijala dvojezično. Napis v avli „So viele Sprachen Du sprichst, so oft bist Du Mensch“ v primeru Globasnice torej ni bila prazna fraza. Zato naj bo globaški primer potrdilo, da se le dajo odstraniti zapreke, ki nas na žalost še mnogokrat ločijo.

Razvoj pliberške Posojilnice od ustanovitve do sodobne banke

Nova poslovna hiša Posojilnice v Pliberku je ponoven dokaz neuničljive volje slovenskega ljudstva po enakopravnem gospodarskem in samostojnem odločanju. Kljub dvakratnemu uničenju leta 1919 in 1941 so imeli samozavestni možje iz okolice Pliberka zmeraj spet toliko moči, da so se zoperstavili vsem gospodarskim in političnim težavam ter posebno v zadnjih letih dosegli v svojem vztrajnem boju lepe uspehe. Njihov trud pa ne velja samo gospodarskim napredkom, v njih vidijo seveda tudi važno podlago za politično utrditev slovenske manjšine na Koroškem. Ob otvoritvi nove poslovne hiše je pliberška Posojilnica izdala brošuro, ki je posvečena delovanju Posojilnice in svojim zaslužnim odbornikom, ki so sodelovali v zadnjih 70-ih letih, posvečena pa je tudi današnjemu razširjenemu delovanju kot menjalnica, ki opravlja danes vse bančne posle. Iz nje povzemamo glavne razvojne korake, da bi širšemu krogu bralcev predstavili težave in uspehe pliberške Posojilnice.

Pliberška Posojilnica vzorno uresničuje dvojezičnost; vsi napisi so taki, pa tudi vsi nastavljenici obvladajo oba deželna jezika. Na desni sliki pa vidimo na steni del reliefa, na katerem je Valentin Oman simbolično oblikoval božanstvo našega časa: tehniko.

Pliberška Posojilnica je bila ustanovljena razmeroma pozno — leta 1908. Prva slovenska Posojilnica je bila ustanovljena že leta 1872 v St. Jakobu, pa tudi tista v Šmihelu pri Pliberku je bila ustanovljena že 20 let pred pliberško. V prvih letih poslovanja, ki se je vršilo v Glinikovi hiši na pliberškem Glavnem trgu, je zadruga pomoč morala premostiti velike težave. Uradovanje je bilo omejeno le na prvi in tretji petek v mesecu in na pet sejmskih dni v letu. Včlanjena pa je bila najprej pri Zvezi posojilnic v Celju, nato pa pri Zadrugi zvezi v Ljubljani.

Do leta 1914 so na občnih zborih poročali vselej o napredovanju Posojilnice, vojne razmere pa so posojilnici hudo prizadele. Posebno ker je štirikrat vplačala pri Zadrugi zvezi v Ljubljani nekaj desetisoč kron za vojno posojilo. Po izgubljeni vojni je vojno posojilo propadlo in Posojilnica je bila dolga leta prisiljena odpisovati izgube od čistega dobička. Čisti dobiček se je tako zmanjšal na malenkost. Delovanje pa so otežkočili tudi napadi Volkswehra, ki so leta 1919 demolirali poslovne pro-

store; promet pa je trpel tudi pod razvrednotenjem denarja.

Po odločitvi plebiscita za Avstrijo je nekaj časa bil velik preplah. Vendar se je naslednje leto spet sestel stari odbor in začel z delom pod novimi pogoji. Doba popolnega propada denarja pa je prizadela Posojilnici tako, da je leta 1923 prišla popolnoma na nič. Po zamenjavi denarja v šilinge leta 1924, ob kateri je utrpela Posojilnica nad 64.000 kron izgub, se je Posojilnica nekako opomogla, ta razvoj pa je trajal le do leta 1930, nakar so postale občutne posledice svetovne gospodarske krize. Kmetje svojih produktov niso mogli več prodajati, ker so bili delavci brez dela, zato pa tudi niso mogli vlagati v posojilnico, ne plačevati obresti oz. vračati posojil. Zaupanje v posojilnico je po sili razmer moralo padati in tudi zamerila se je pri ljudeh, ker je morala svoje dolžnike pogosto opominjati in tudi trdo prijemati. Kljub temu da je začela poslovati najprej tedensko, nato pa dnevno se ni mogla izkupati iz hude gospodarske stiske.

Ponovno pa so jo popolnoma uničile fašistične oblasti, ki so vzele eno

tretjino vrednosti denarja vrhu tega pa vpoklicali v vojsko posledodečega tajnika Lovrota Potočnika in vrgli v ječo blagajnika Štefana Breznika. Po letu 1941 — po zasedbi Jugoslavije pa je fašistična oblast popolnoma zatrla delovanje Hranilnice in Posojilnice v Pliberku ter jo oropala njenega premoženja. Naslednje leto pa so jo popolnoma likvidirali. Ustanovili so v Pliberku novo Raiffeisenovko, vse hranilne vloge, tekoče račune, posojila idr. pa prenesli na to nemško banko. S tem korakom so položili tudi temelje za protislovensko gospodarsko politiko povojnega časa, saj so slovenski posojilnici po drugi svetovni vojni v njenem boju za obnovitev delali celo desetletje težave s tem pa pripomogli Raiffeisenovki in drugim denarnim ustanovam k hitrejšemu razvoju.

Že leta 1946 je nekdanja „Zveza koroških zadrug“ sporočila vladi, da edinole ona zastopa interese slovenskih zadrug na Koroškem, kljub temu pa je prišlo do dejanske razveljavitve likvidacije, ki so jo izvedle fašistične oblasti, šele leta 1948; od tedaj naprej je bila možna šele obnova delovanja Posojilnice. Širokemu pozivu k sodelovanju je sledil 24. aprila 1949 v Pliberku prvi občni zbor pod predsedstvom starega predsednika Alojza Milača, občni zbor pa je sprejel nova enotna pravila in izvolil nov odbor.

Obnova poslovanja pa je bila težavnejša, dolga prekinitev delovanja in izguba mnogih nekdanjih članov sta zavirala rast in razširitev. Novo vodstvo se je pozhrtvovalno oprijelo dela. Vodenje poslov je prevzel kljub hudi poklicni zaposlenosti predsednik

V ospredju vidimo vhod v stare prostore, v ozadju pa novo poslopje Posojilnice, ki bo nudila prostore tudi krajevemu društvu, Slovenski mladini, slovenski občinski listi EL ter ZSO in včlanjenim organizacijam. Načrt za smotno, gospodarsko in lepo poslopje je napravil arhitekt dipl. inž. Bavdaž.

Posojilnice Štefan Potočnik, tesarski mojster iz Pliberka. To je seveda omejevalo možnosti vodenja poslov. Do leta 1954 se je poslovni obseg sicer nekoliko razširil, vendar pa je zaostajal za potrebami. V tem času pa se je uspešno razvijalo izobraževanje v okviru zadrugnih tečajev.

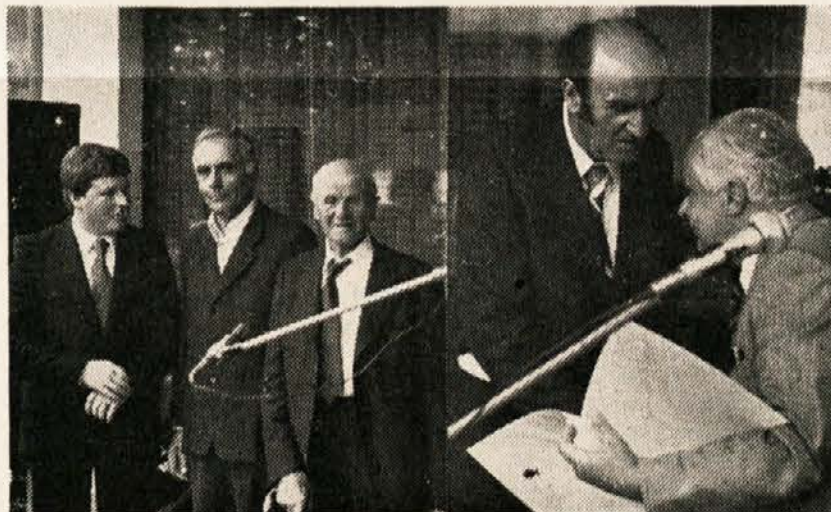
Eden izmed najvažnejših korakov pa je bil storjen v letih 1954/55, ko je Posojilnici končno uspelo namestiti novega poslovođa pa tudi kupiti Mačkovo hišo ob cerkvi v Pliberku. Nasprotniki so s pomočjo okrajnega glavarstva v Velikovcu skušali preprečiti nakup, vendar jim to ni uspelo. S tem so bile ustvarjene možnosti za nov razvoj opravljanja bančnih poslov. V novih prostorih v Hüblerjevi ulici pa je dobila svoje mesto tudi Kmečka gospodarska zadruga.

Od začetka leta 1955 je uradovala posojilnica dnevno; v naslednjih letih pa se je delovanje občutno razširilo. Vsa leta pa je imela Posojilnica kljub temu sorazmeroma malo članov in

veliko likvidnost, zato so se njeni odborniki nadalje trudili za razširitev delovanja. Za boljše delovanje sta Posojilnica in Kmečka gospodarska zadruga skupaj pridobili zadrugi dom, ki sta ga uredila v Breznikovem skednju, v ta namen pa je Posojilnica prodala Mačkovo hišo. Do leta 1970 se je delovanje Posojilnice naprej uspešno razvijalo, tako, da je postala pozorna tudi konkurenca, ki je zahtevala celo ukinitve sobotnega poslovanja.

Leta 1970 je pliberška Posojilnica zaposlila pri Ministrstvu za finance za pravico menjalnice, ki jo je tudi jeseni 1972 dobila, kar ji omogoča novo razširitev poslovnih uslug in obsega. K temu pa pripomore tudi sklep o razširitvi perzonalu. Leta 1970 je imela Posojilnica le eno vajenka, ki je bila poldnevno nastavljena, sedaj pa delujejo v Posojilnici trije mladi nastavljenici in vsi celodnevno. Posebno okrepila delovanje sta Štefan Hudl od leta 1974 naprej in Joško Nachbar, sedanji poslovođa Posojilnice od leta 1976 naprej, ki sta oba s strokovnim znanjem odločno pripomogla k požitviti in razširitvi obsega poslovanja.

Razširjeno delovanje posojilnice pa se ni moglo več odvijati v prostorih zadrugiškega doma, dopuščalo pa tudi ni sodobno urejeno poslovanje, ki je nujno potrebno v današnjem času, sploh če si Posojilnica prizadeva pridobiti še večji krog ljudi, ki preko nje odvijajo najrazličnejše finančne posle. Zato je odbor pod vodstvom predsednika Lipeja Kolenika sklenil, da se zgradi lastno poslovno poslopje Posojilnice. Marca 1978 je odbor sklenil nakup stavbišča, 15. junija 1978 pa so začeli z gradnjo novega poslopja. Po enem letu gradnje je bilo novo poslopje dokončano in skoraj točno po enem letu — 14. junija 1979 — je bila slavnostno otvoritev nove Posojilnice.

Zasluzne pliberške zadrugnike je Zveza slovenskih zadrug odlikovala z Janeževim priznanjem.

DVAJSET LET dvojezične šole v Pomurju

Dvojezična slovensko-madžarska šola v Pomurju praznuje letos dvajsetletnico uspešnega delovanja. V tem času se je uveljavila kot najpomembnejši člen v verigi narodnostnega izobraževanja. To dokazujejo vse številne prireditve, ki se vrste ob jubileju po vseh dvojezičnih šolah lendavske in murskosoboške občine. Osrednja proslava pa je bila zadnja nedelja in o nje posebej poročamo na drugem mestu. Tukaj pa povzemamo članek, ki ga je ob dvajsetletnici dvojezične šole v Pomurju napisal Ernest Ružič za Primorski dnevnik v Trstu, kjer je prikazal razvoj in današnje sadove dvojezičnega izobraževanja.

● Pogled v čas, ko je bil sprejet dogovor o dvojezičnem šolstvu za prebivalce madžarske narodnosti v Sloveniji.

Leto dni pred uvedbo postopnega dvojezičnega šolstva v lendavski občini v šolskem letu 1958/59 je od skupnega števila 3067 učencev osnovnih šol bilo 1206 učencev madžarske narodnosti. Ti madžarski otroci so obiskovali svoje madžarske oddelke ali pa so predvsem iz ekonomskih razlogov obiskovali slovensko šolo. Madžarski starši so zasledovali predvsem perspektivo svojih otrok in so jih zavoljo boljše organiziranosti slovenskih oddelkov in večjih možnosti napredovanja v srednjih šolah vpisovali v slovenske oddelke. V madžarskih oddelkih pa so v tem času skoraj v celoti bili otroci kmečkih staršev, ki so po končani osnovni šoli ostali doma na kmetiji. Do tega leta je v lendavski občini bila torej slovenska in madžarska osnovna šola na vseh narodnostno mešanih območjih.

Problematiko dvojezičnosti oziroma narodnostnega šolstva so večkrat obravnavali v političnih in oblastvenih organih lendavske in soboške občine; v šolskem letu 1958/59 pa se je začela akcija za šolo, ki bo bolj zblížala slovenskega in madžarskega otroka in ki bo sprejemljiva za vse, in da bo zagotavljala

madžarski narodnostni skupnosti obstoj ter vsestranski razvoj.

O ugotovitvah je bil govor na skupni razširjeni seji občinskega komiteja ZKS in občinskega odbora SZDL, in sicer v Lendavi 12. junija 1959. Osnovna smernica s te seje je bila, da je treba ob šolski reformi v občini na narodnostno mešanem območju izgrajevati šolstvo, ki bo prava osnova za bratstvo narodov in narodnosti, ki bo tudi kasneje olajšalo medsebojno sporazumevanje pri delu in v organih upravljanja ter zagotavljalo popolno možnost narodnostnega razvoja.

S prehodom na prve osnove dvojezičnega pouka se je pričela tudi akcija ustanavljanja dvojezičnih otroških vrtcev, ki bi naj praviloma bili obvezni za otroke na dvojezičnem območju in bi poleg vzgoje nudili tudi osnove obeh jezikov, da bi se otroci čim lažje vključevali v šolo. Mimogrede: zdaj so dvojezični vrtci povsem zaživeli, otroci pa jih morajo obiskovati dve leti pred vstopom v dvojezično osnovno šolo, s čimer je zagotovljena solidna osnova najmlajšim obeh narodnosti.

Dvojezični pouk je šolska mladina ne oziraje se na narodnost takoj sprejela brez vsake najmanjše težave. Res, dvojezična šola v začetku ni imela drugega kot jasno politično usmeritev in dobro voljo ter pripravljenost učiteljev — toda čas je pokazal, da je bila takratna usmeritev pravilna, kot velik poznavalec narodnostnih vprašanj jo je leta 1959 podprl tudi tovariš Edvard Kardelj, ko je o tem govoril na razširjeni seji politbiroja centralnega komiteja.

● Po dvajsetih letih: kaj lahko zapišemo o uspehih in razvoju dvojezične šole!

Dvojezično šolstvo je le del širše dvojezične družbene problematike in zato predstavlja enoten sociološki družbenopolitični in pedagoški splet nalog. Jugoslovanska, slovenska družba, je s svojo ustavo in zakonskimi predpisi postavila varstvo pravic in svobodin narodnosti, pa ne abstraktno, marveč v zagotavljanju temeljnih človekovih pravic v konkretnem okolju. Ravno to pa pomeni normalno vključitev v vsakdanje življenje na osnovni enakopravnosti s pravicami in dolžnostmi večinskega naroda.

Občani in starši imajo možnost sodelovanja v razreševanju koncepta dvojezičnega dela in pri spremljanju realizacije. Iz dvojezičnih vzgojnoizobraževalnih organizacij prodira novo ozračje, ki bogati in plemeniti starše in občane. V dvojezičnem konceptu šolstva vidijo uspešnost ob nadaljnjem šolanju otrok.

Glede kadrov je bistveno, da so učitelji v vseh dvojezičnih ustanovah iz obeh narodnosti. Tako dvojezično delo zahteva

mного več napora in potrebnega znanja. Pedagoški delavci imajo zato sistematično vsako leto jezikovna izpopolnjevanja. To so hospitacijski nastopi, predavanja, ekskurzije na Madžarsko in podobno. Poglobitev jezikovnega znanja madžarskega jezika je pedagoškim delavcem omogočena vsako leto prek 3-dnevnega jezikovnega seminarja v Subotici in tritedenskega seminarja v Budimpešti. Celotno jezikovno izobraževanje tako daje pedagoškim delavcem večjo sigurnost v rabi obeh jezikov, sproščena komunikacija z učenci in obenem omogoča kvalitetno uresničitev narodnostnega učnega programa.

Za dober pouk so ustvarjeni tudi tehnično materialni pogoji, saj dobiva dvojezično šolstvo več denarja, dodatna učila, učitelji pa so za svoje delo dodatno stimulirani oziroma nagrajeni. Zlasti veliko pozornosti namenijo knjižnicam: 12.757 naslovov v slovenskem in 10.001 naslovov v madžarskem jeziku za otroke in 6611 naslovov v obeh jezikih za učitelje, mišljene so strokovne knjige pri slednjem.

Saveda pa imajo osrednje mesto pedagoško-didaktični pogoji in dodatni smotri.

● Pot do uspeha je:

— med otroki Slovenci in Madžari ustvariti vsestransko sožitje;

— otroci naj si bogatijo besedni zaklad obeh jezikov s tem, da je v ospredju kot obveza materin jezik in kot možnost drugi jezik;

— otroke navajajo na samostojni govor, lepo izražanje v materinem jeziku, ob tem pa ga navajajo in motivirajo za enak smoter v drugem jeziku;

— v zgornjem delu se razvija enakopravnost in enakovrednost obeh jezikov.

Ob splošnih vzgojno izobraževalnih načelih so dvojezičnim osnovnim šolam postavljeni tudi smotri, ki skupno obeležujejo model dvojezičnega šolstva. V takem dvojezičnem modelu je posebej opredeljena vloga kulture naroda in narodnosti, vloga in pomen obeh jezikov in slično. Važno je, da se učenci Slovenci in Madžari soočijo in spoznajo s kulturo slovenskega naroda in jugoslovanskih narodov ter kulturo madžarske narodnosti. Prav zato je učni program dvojezičnih osnovnih šol zastavljen tako, da omogoča spoznanje teh kultur predvsem skozi predmete obeh materinih jezikov, zgodovine, zemljepisa, glasbe in likovne vzgoje. Ob tem imajo pomembno vlogo tudi svobodne dejavnosti učencev, ki ob raznih folklornih, zgodovinskih,

Čisti računi, dobri prijatelji

Zgodi se, da posodimo denar dobremu znancu ali prijatelju. Mine nekaj dni, nekaj tednov on pa ne vrne denarja, ki bi ga sedaj mi nemara nujno potrebovali. Kaj storiti? Naj prijatelja opomnimo, da nam dolguje denar? Ali naj vljudno molčimo in potrpežljivo čakamo?

Ze pregovor pravi, da so čisti računi najtrdnjša podlaga za pravo prijateljstvo. Kljub temu pa se seveda zgodi, da pomagamo prijatelju s posojilom iz stiske in da potem preteče več časa, kot smo upali, preden nam povrne sposojeni denar. Če gre za manjše vsote, se samo jezimo, če gre za več denarja, pa smo lahko tudi zaskrbljeni, kajti na lepe oči posojenega denarja ne moremo nikakor izterjati.

Za izterjatev potrebujemo pismeno potrdilo ali pa pričo, ki je bila zraven, ko smo prijatelju izročali denar. Kadar torej posodimo večjo vsoto, ki se ji ne bi radi odrekli za vse večne čase, poskrbimo za svojo varnost. Čisti računi, dobri prijatelji!

Napišimo pismeno potrdilo, ki ga prijatelj nato potrdi s podpisom. V potrdilu naj bo zapisano:

- koliko denarja smo posodili,
- kdaj smo ga posodili,
- v besedilu naj bo tudi razločno zapisano „posodili“, tako da kasneje prijatelj ne bo mogel reči, da je šlo za darilo,
- omenjeno naj bo tudi, kdaj bo prijatelj denar vrnil, pa še to, ali bo vračal po obrokih ali v enkratnem znesku.

Previdnost ni nikoli odveč. Takšno pismeno potrdilo s podpisom bo precej manj skrhalo prijateljske (ali nemara sorodniške) vezi kakor pa dolg, ki se vleče v nedogled in povzroča med prizadetimi neprijetno napetost.

POSKUSITE

GOLAŽ KARLOVY VARY

Potnajst minut pred zgotovitvijo madžarskega golaža dodamo eno do dve na koščke narezani kumarici in ju dušimo z golažem. Začnimo z nekaj zrnč papra.

RIBJI GOLAŽ

Pri roki moramo imeti 750 g ribjega fileja, moko, 1 drobno sesekljano čebulo, maslo za počenjo, sol, papriko, paradižnikovo mezgo, limonin sok.

Ribji file narežemo na kocke, potresemo z moko in ga popečemo na maslu skupaj s sesekljano čebulo. Nato ga kakih 10 minut pražimo pri srednji temperaturi in mu dodamo sol in papriko. Potem previdno vzamemo ribje kocke iz ponve in jih postavimo na toplo, sok pa prevremo z nekoliko vroče vode, s paradižnikovo mezgo, z limoninim sokom, s soljo in poprom. S tako pripravljeno omako preljevamo na kocke narezan ribji file. K ribjemu golažu ponudimo počen krompir ali krompirjevo kašo in slane ali kisle kumarice, po želji tudi kuhan riž.

GOLAŽ „PUSTA“

Madžarski golaž „pusta“ pripravimo tako, da meso obložimo z drobnim narezano in nato hitro popečeno prekajeno slanino. Po želji lahko hkrati pražimo tudi kolobarčke paprike (10 do 14 minut).

Več železa za železno zdravje

Na slabokrvnost naletimo predvsem pri ženskah, čeprav je res, da je te bolezni danes manj, kot jo je bilo v letih, ko še nismo toliko vedeli o zdravi prehrani in o primernem načinu življenja. Znamenja slabokrvnosti so včasih bolj, včasih manj izrazita. Kadar se nam lomijo nohti, cepijo lasje in se nasploh počutimo medlo in šibko, to pomeni, da moramo k zdravniku, ki nam bo predpisal vitamine in železo. Na slabokrvnost namreč ne kaže le znana, prosojna bela polt, kot so mislili včasih, ampak tudi

Drobni nasveti

- Kadar kupite novo emajlirano posodo, jo potopite najprej v večjo posodo z vodo.
- Za pomivanje zelo umazanih steklenic priporočajo hladno vodo z zdrobljenimi jajčnimi lupinami.
- Prah s knjig brišemo z vlažno svilen krpo.

splošno počutje in splošno zdravstveno stanje.

Pred nekaj leti je za slabokrvnostjo bolehal še vsaka druga ženska med 15. in 50. letom starosti. Danes je število slabokrvnih že mnogo manjše. Kot smo rekli: nekaj zaradi boljšega načina prehranjevanja, nekaj pa tudi zaradi multivitaminskih preparatov, s katerimi smo se navadili ob koncu zime preganjati pomladansko utrujenost. V multivitaminskih tabletah je tudi železo, ki ga človeški organizem zelo potrebuje.

Železo je za življenje nepogrešljivo. Dve tretjini železa, ki ga vsebuje organizem, veže kri v rdečih krvničkih. Železo, ki je vezano na krvno barvilo (hemoglobin), se v pljučih veže s kisikom in ga nato prenaša v vse celice organizma. Organizem potrebuje od 10 do 18 miligramov železa na dan.

Vzrokov je več. Bodisi da človek ne uživa primerne hrane (ker živila, s katerimi se hrani, ne vsebujejo dovolj železa), bodisi črevo ne vsrka dovolj železa iz hrane (do česar prihaja, na primer, takrat, ko imamo hudo drisko in se hrana ne zadržuje dovolj dolgo v črevesju). Lahko pa, da nam manjka železa zato, ker ga potrebujemo več kot običajno: do tega pride v nosečnosti, ali pri otrocih, ko hitro rastejo. Pomanjkanje železa v krvi nastopi tudi v primerih, ko izgubi človek veliko krvi (krvodajalstvo, rana na želodcu ali črevesju, menstruacija). Pri menstruaciji pa je ženska ogrožena le tedaj, kadar traja krvavitev dlje kot običajno, ali kadar je izredno močna.

Iz kroničnega pomanjkanja železa se nato razvije slabokrvnost ali anemija. Do tega pride, ker organizmu primanjkuje železa, ki ga potrebuje za tvorbo krvnega barvila in nastanek rdečih krvničk.

Znamenja, da nam primanjkuje železa, so sprva zelo neizrazita in jih največkrat opazimo in prepoznamo šele, ko postane zadeva hujska. Človek, ki mu manjka železa, je blede, hitro se utruji, ne zmore toliko kot nekoč. Srce mu hitro bije, včasih ga duši, pride tudi do bolečin okoli srca. Ko bolezen napreduje, se lahko pojavijo vnetja v ustni volnini, težave s požiranjem, motnje pri menstruaciji. Nohti so krhki in se lomijo, lasje izpadajo, sluznice so blede obarvane.

Predvsem nosečnice morajo paziti, da jim ne bi v času nosečnosti primanjkovalo železa. Če nimajo dovolj železa v krvi, otrok v maternici ne dobi zadosti kisika.

Pomanjkanje železa ugotovimo s preiskavo krvi. V laboratoriju ugotovimo, koliko je železa v krvi. Potem ko zdravnik ugotovi, zakaj je prišlo do pomanjkanja železa, predpiše zdravila. Po približno šestih mesecih je organizem spet normalno preskrbljen z železom.

Zelo veliko železa vsebujejo vse vrste mesa. Vegetarijanci imajo pogostne težave z železom, saj železo v zelenjavi in sadju teže prehaja v organizem kot železo, ki je v mesu.

Kako pogasiš žejo

S poletjem prihaja vročina, z njo pa žeja, ki jo težimo na več načinov. Za reveže je voda (ki ne škodi niti bogatinom), tako tudi za otroke. Koliko časa še, ko se govori, o vse večjem okuženju okolja.

Drugo sredstvo so brezalkoholne pijače, predvsem limonada, oranžada, pa še mnogi drugi sadni sokovi. Posebno je priporočljiva limonada, ki jo lahko pripraviš takole: Raztopi četrta kg sladkorja v enem litru vode. Dodaj sok dveh limon in vso limonovo lupino. Pusti na hladnem tri ure. Precedi. Dodaj sveže vode ali sodavice s tanko limonovo rezino v vsakem kozarcu.

Ali pa: zreži limono na tanke rezine. Odstrani peške, dodaj pol litra vrele vode. Po eni uri dodaj 25 g sladkorja. Ohladi.

Ali pa: nareži limono na tanke rezine, osladi, pokrij z mrzlo vodo in pusti nekaj ur. Precedi v steklenico. Dodaj vsaki steklenici 3 do 4 rozine. Zapri steklenice hermetično. Limonada je pripravljena ko splavajo rozine na vrh. Ta limonada je šumeča, toda le, če so steklenice zares hermetično zaprte.

V vseh primerih boste dobili liter limonade iz treh limon. Količina sladkorja je odvisna od okusa in kislosti limone.

Kadar kupujemo rože, izbiramo lepe cvetove, v upanju, da bodo lepi in sveži tudi še nekaj dni. Pogosto pa smo razočarani. Rože kmalu ovenejo, povesijo glavice in šopek moramo zavreči. Kdo je kriv tega? Cvetličarna, ki je prodajala staro cvetje, ali mi, ki nismo znali s šopkom prav ravnati?

Ko kupujemo rože, gledamo, da je cvetje sveže in še v popkih. Vrtnice, na primer, morajo biti zaprte, drugače se bodo prehitro razcvetele. Če je steblo pod cvetom mehko, je bila vrtnica že nekaj časa brez vode in bo kmalu ovenela. Sveže vrtnice so jasni, čistih barv. Če so

Da bo cvetje ostalo sveže

cvetni listi modrikasti, roža ni več sveža: Tudi nageljni ne smejo imeti rjavkastih ali modrikastih madežev na cvetovih. Če je v sredini nageljnovega cveta že videti prašnike, je cvetica stara. Gladiole imajo na steblo celo vrsto cvetov. Če opazimo, da so nekateri cvetovi že odstranjeni in če so zeleni zaščitni listi rumenkasti, je roža stara. Zgornji popki se ne bodo več odprli, ker bo gladiola prej ovenela.

Ko prinesemo kupljeno cvetje domov, šopek razvežemo in položimo ali v umivalnik ali v vedro, ki smo ga naplonili s svežo hladno vodo. Pod vodo rožam odrežemo konček stebela, nato pa jih takoj premeslimo v vazo, napolnjeno z vodo. Zakaj tako?

Urgana roža naredi na poškodovanem mestu, torej na stebelu, zaščitno plast, s katero se zavaruje, da se ne izsuši. Ta zaščitna plast pa hkrati preprečuje, da bi roža vsrkala vodo, v katero jo damo. Zato rože doma ponovno prirežemo, in to pod vodo. Tako bodo ostale lepše in dlje časa sveže.

Od poletnih alkoholnih pijač je pri nas brizganec najbolj razširjen. Dodajte malenkost citronovca in leda — ne bo vam žal.

Ali pa: dodaj tričetrta litra belega vina okrog 30 gramov brandyja, tri tanke razpolovljene rezine ananasa, drobno tanko narezano pomarančo, za pest razpolovljenih jagod, nekaj poganjkov sveže mete, velik kos ledu in sodavice. Vino, brandy in sadje daj v vrč, pomešaj z žlico in pusti pri miru par ur.

Ali pa: zlij 100 g mrzlega in lahkega namiznega vina (črnega) v visok kozarec z ledom. Dodaj sok polovice pomaranče, malenkost pomarančne lupine, čez pa sodavico.

Ali pa: napolni visok kozarec do polovice s strtim ledom, dodaj sok pol pomaranče, kavno žličko limonovega soka, šilce brandyja, žlico sladkorja, polovico breskve (brez koščice), nekaj česen brez koščic. Napolni kozarec do tri četrtine z rdečim lahkim vinom, ostalo pa s sodavico.

Navedene alkoholne pijače služijo — kot pravijo — bolj civiliziranemu pitju. Če jih poskusite, boste ugotovili, da imajo izvrsten okus in da pogaje žejo mnogo bolj, kot sama vina in celo bolj kot pivo.

likovnih in drugih krožkih, pevskih zborih, tekmovanjih v bralnih značkah v obeh jeziki (Miško Kranjec in Mor Ferenc na primer), ob tekmovanjih otroških listov poglabljajo in še širše spoznavajo vse te kulturne vrednote.

Osrednje mesto v konceptu dvojezičnega vzgojno-izobraževalnega dela predstavlja oba, slovenski in madžarski jezik, in to na izhodišču popolne enakopravnosti ter s končnim smotrom, da ne gre za prevajanje, ampak da vsak govori v svojem jeziku, pa se vsi dobro razumejo. Tako je slovenski in madžarski jezik postavljen kot element zblizevanja, kot posredovalec obeh kultur ob enakovredni uporabi v govoru in pisanju v vsakdanjem življenju.

Naloga dvojnega učnega jezika je tudi v tem, da so učenci usposobljeni za lepo ustno in pismeno izražanje, spoznavanje in obvladovanje obeh jezikov pa omogoča učencem enakovredno in enakopravno nadaljevanje šolanja v Sloveniji, Vojvodini ali v LR Madžarski.

● Pa se včasih le sprašujemo, ali učenci niso preobremenjeni!

Opišimo na primerih: — osnovno načelo je pouk v materinem jeziku, drugi jezik je dan kot možnost;

- učenci ne smejo biti preobremenjeni, pravi eno od načel;
- učenci ne smejo in ne doživljajo drugega jezika kot nepremostljivo oviro pri nadaljnjem napredovanju in razvoju;
- s pravilno motivacijo je drug jezik za slehernega učenca kot sredstvo sodelovanja, razumevanja, tovarištva in sožitja.

Ta načela pa imajo vpliv tudi na ocenjevanje v dvojezičnih osnovnih šolah, uravnavajo namreč, da učenec ne dobi v spričevalu negativne ocene iz drugega jezika. Zato pa je potrebno s pedagoškim pristopom in sodobnim delom ter motivacijo doseči, da učenec doseže pozitiven uspeh v drugem jeziku. Ravno tako ocena drugega jezika ne more znižati splošnega uspeha učenca. Osnovno izhodišče za ocenjevanje je, da so učenci ocenjeni predvsem na osnovi sodelovanja in odgovorov v svojem materinem jeziku.

● Vidimo torej, da učenci niso preobremenjeni, in da vladajo tudi nekatera posebna načela. Kaj pa uspehi!

Praksa potrjuje, da je dvojezično šolstvo uspešno, saj 93

odstotkov učencev po končani osnovni šoli uspešno nadaljuje šolanje na slovenskih ali madžarskih srednjih šolah. Uspeh je dosegel skoraj optimalno mejo z 99,46 odstotka, osip pa je zmanjšan na 6,7 odstotka.

S številkami in odstotki pa ni mogoče povedati vsega, ni mogoče označiti vsestranskega pomena, ki ga izžareva dvojezična osnovna šola, kot najpomembnejši člen v verigi narodnostnega izobraževanja, ki se začne dve leti pred vstopom v osnovno šolo v dvojezičnih vrtcih, nadaljuje v dvojezičnih osnovnih šolah, madžarski jezik je že tri leta uveden v pomurske in nekatero druge srednje šole, na pedagoški akademiji v Mariboru je stalni lektorat za madžarski jezik na eni slovenskih univerz, o dvojezičnosti pa je govor tudi zdaj, ko se v Sloveniji pripravljajo na tako imenovano usmerjeno izobraževanje.

Zato tudi lahko mirno zapišemo tole: Uporaba jezika manjšine v šolah je gotovo eno od ključnih vprašanih manjšinskega varstva. Brez zagotovljene možnosti, da se otroci izobražujejo v materinskem jeziku, ne le da ne moremo govoriti o dejanski enakopravnosti, temveč so manjšinska skupnost in njeni pripadniki grobo izpostavljeni asimilaciji. Temu po robu se je postavilo dvojezično, slovensko-madžarsko osnovno šolstvo v Sloveniji, za katero je predsednik republiške konference SZDL Mitja Ribičič dejal:

„Mi smo tako dvojezično šolo ustvarili v Pomurju, na madžarsko-slovenskem dvojezičnem območju. To je pravzaprav prvenec dvojezične šole v naši državi in razen v nekaterih drugih redkih primerih najbrž sploh na svetu. Mi moramo postopno omogočiti, da bodo pripadniki večinskega naroda na narodnostno mešanem območju obvladali jezik manjšine tako kot svoj jezik. Tu ni prav nobene nevarnosti za kakršnokoli asimilacijo Slovencev na tem območju, ko sta bila na delu najbolj nasilna romanizacija in germanizacija slovenskega naroda. V odnosu do vseh sosedov Italijanov, Nemcev, Avstrijcev in Madžarov smo bili nekoč majhen otok, in vendar je ta otok zdržal. Danes imamo svojo lastno državnost, ki tudi v svetu predstavlja nove vsebine...“

● Perspektive dvojezičnega izobraževanja: v osnovni šoli in širše.

Nedvomno bo, na osnovi zapsanega, seveda kratko in skromno, zlasti pa na osnovi tega, kar je v šolah, mogoče raz-

vijati in nadgrajevati dvojezično šolo. Le-ta bo našla svoje nadaljevanje v usmerjenem izobraževanju in bo še dalje pomenila najpomembnejši člen v tej, lahko rečemo, že kar dolgi in seveda dovolj trdi verigi vzgoje in izobraževanja na dvojezičnem območju.

Res, učni uspehi, izraženi v številkah in odstotkih, so pomembni, so kazalci uspešnosti ali slabosti, hkrati pa nikoli ne pozabljamo, da pomeni dvojezična šola mnogo več, kakor zgolj uspeh, izražen v odstotku. Ko je tovariš Franc Selinc obiskal lendavsko, največjo dvojezično osnovno šolo, je med drugim dejal, da lahko čuti pravo toplino in vrednost te šole le tisti, ki se z njo sreča, tisti, ki razume in hoče razumeti naša načela urejanja vseh narodnostnih vprašanj. In na lendavski dvojezični osnovni šoli, ki jo obiskuje 835 učencev, so delegacije iz domovine in tujine nekako sestavni del dela. Prihajajo namreč od blizu in daleč, od tam, kjer je manjšinsko šolstvo dobro urejeno ali urejeno vsaj približno dobro, pa od tam, kjer si želijo dobrega narodnostnega šolstva. Pohval seveda ne manjka, čeprav vodstvo lendavske osnovne šole običajno da na voljo, da delegacija izbere, v katerem razredu se želi pripraviti, kako ustvarjalno, neposredno in neprislusno lahko poteka dvojezični pouk, če tako želijo učitelji, učenci in družba, ki se je dogovorila za tak odnos do narodnosti, kakršen je v Jugoslaviji. V razredu torej, kjer se brez prisile prepletata dva jezika tako, da učenci in učitelji tega sploh ne opazijo, občasnemu opazovalcu pa se zdi, da se udeležuje pouka, na katerega so se v šoli posebej pripravili. Pa se niso, zato obiskovalce povprašajo, v kateri razred želijo, kajti v vseh oddelkih in razredih je tako, in tako je sleherni dan.

Dvojezična šola, taka kakor je bila zastavljena in v kakršno se je razvila v dvajsetih letih, pomeni pomemben delež v vsestranskih naporih za razreševanje narodnostnih vprašanj v Sloveniji. V duhu pomena dvojezične vzgoje in izobraževanja so zastavljene vse akcije, ki potekajo ob 20-letnici, saj je to čas, ko je mogoče oceniti dobre strani in slabosti, videti napredek in pomanjkljivosti, rezultate in širši, uveljavljeni pomen. In naj bodo ta prizadevanja zagotovljena skrajno strokovno ali zgolj poljudno, uspehov, ki so bili doseženi, ne bo mogel oporekati nihče, kajti dejstvo je, da je dvojezična šola sestavni, neločljivi in ustvarjalni del širše narodnostne politike v SR Sloveniji, politike torej, za katero sta se dogovorila narod in narodnostna skupnost.

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Poleg časopisov, ki so izhajali v slovenskem jeziku in so zabeleženi že od leta 1942 — omenili bi liste: „Koroški poročevalec“, „Koroška v borbi“, „Informacijski list“, „Slovenski tednik“, „Celovski vestnik“ in ženski list „Borbena Slovenka“ — so slovenski partizani v svojih tiskarnah tiskali tudi časopise v nemškem jeziku za prosvetlitev koroškega nemško govorečega prebivalstva. Poleg čisto obvestilnih listov, kot recimo „Rundfunk Nachrichten“ („Radijska poročila“), „Des deutschen Soldaten Wochenschau“ („Tedenski pregled nemškega vojaka“), „Neueste Radio Meldungen“ („Najnovije radijske novice“) in „Militärische und politische Übersicht“ („Vojaški in politični pregled“), so poskušali časopisi „Die Freiheit. Das Kommunistische Informationsblatt“ („Svoboda. Komunistični informativni list“), „Die Einheit. Das Organ der Arbeitereinheit in Kärnten“ („Enotnost. Glasilo delavske enotnosti na Koroškem“) in „Informationsblatt der Einheit“ („Informativni list Enotnosti“) mobilizirati vse protifašiste v boj proti nacionalnim socialistom.

Z besedami: „Zdaj moramo vpreči vse sile za hitro uničenje krvavega hitlerjanskega režima. Poskus fašističnih oblastnikov, da bi kolikor mogoče zavlekli vojno, opustili deželo in pokončili ljudi, lahko preprečimo samo z oboroženim bojem vseh protifašističnih sil,“ je pozivala „Avstrijska osvobodilna fronta. Slovenska osvobodilna fronta Koroške“ vse protifašiste v boj proti barbarstvu v prvi številki časopisa „Informationsblatt der Einheit“ 20. oktobra 1944. Poleg tega pričajo še številni letaki slovenskih partizanov o vztrajnem boju proti fašizmu.

Kako pa so ta osvobodilni boj gledali koroški nacionalni socialisti? V sramotilnem listu „Schänder der Heimat“ („Skrunilci domovine“), čigar prva številka je izšla na dan spodletelega atentata na Hitlerja, 20. julija 1944, je Maier-Kaibitsch izjavil:

„Marca 1938 se je izpolnilo poslanstvo te obmejne dežele. Prišli smo v rajh Adolfa Hitlerja. Temu rajhu

je dala večstoletna zgodovina nalogo, da obrani Evropo pred vsako kulturo in samostojno življenje uničujočim boljševizmom, ki se poslužuje tudi panslavizma. In zdaj smo v petem letu boja, kot ga svet še ni poznal. Tudi Koroška je vključena vanj, kajti horde nekega Stalina in nekega Josipa Broza, ki bi baje tudi nam hotela prinesiti svobodo, morijo in ropajo. Po samotnih vaseh, zaselkih in kmetijah širijo strah in grozo. Označuje jih sovjetska zvezda. Majhen del prebivalstva tem banditom pomaga in s tem prinaša sramoto nad našo Koroško.“

In v letaku „So sehen die ‚Befreier‘ aus! Versucher Gimpelfang mit dem ‚demokratischen Österreich‘“ („Tako

strani narodnoosvobodilne armade maršala Tita boreči se „avstrijski bataljon“. Zelo obširno poročila o ustanovitvi „avstrijskega bataljona“, poziva avstrijske patriote k podpori partizanskim skupinam na Štajerskem in Koroškem. Poleg tega so v letu 1945 izšla „Sporočila nemških in avstrijskih borcev za svobodo jugoslovanske osvobodilne armade maršala Tita nemškim in avstrijskim vojakom“ (Mitteilungen der deutschen und österreichischen Freiheitskämpfer der jugoslawischen Befreiungsarmee des Marschall Tito an die deutschen und österreichischen Soldaten“) in rokopisni „Žepni časopis za I. avstrijski bataljon“ („Taschenzeitung für das I. österr. Bataillon“).

Ilegalni tisk v Avstriji v letih 1938 - 1945

ZADNI MESECI PRED OSVOBODITVIJO AVSTRIJE

izgledajo „osvoboditelji“! Poskus lovljenja prismoj z „demokratično Avstrijo“) so se penili fašisti nad partizanskim tiskom:

„Avstrijsko osvobodilno gibanje — kdo je to in koga se poslužuje? Pred kratkim so koroške sile uničile v Logarski dolini na Spodnjem Štajerskem banditsko taborišče — in kaj so našle: letake „avstrijskega osvobodilnega gibanja“. Izmeček človeštva, dezerterji, zločinci, morilci, kaznjenci, tatovi in tolovaji, z eno besedo komunistična drhal, so predstavniki „demokratične Avstrije“, garda nekega Otta“. Kaj morejo ti letaki vsebovati drugega kot poziv k izdaji, obljube neke takoiemenovane Moskvske konference in trditve, da le tako „more“ nastati svobodna Avstrija“.

Ohranjena je prva številka ilegalnega časopisa „Österreichischer Freiheitskämpfer. Kampfblatt der österreichischen Freiheitsbewegung“ („Avstrijski bорец za svobodo. Bojni list avstrijskega osvobodilnega gibanja“) iz decembra 1944, ki ga je izdal na

Ko se je 1944/1945 jasneje kazal skorajšnji vojaški poraz nacistične Nemčije, zaznamo določen porast ilegalnega tiska različnih političnih usmeritev, ki so poskušale mobilizirati poslednje sile za boj proti fašizmu, ukvarjale pa so se tudi že s predstavami o povojni Avstriji. Konec decembra 1944 je izšla prva številka časopisa „Der österreichische Freiheitskampf. Antifaschistisches Blatt für Frieden, Freiheit und Einigkeit“ („Avstrijski osvobodilni boj. Protifašistični list za mir, svobodo in enotnost“), ki ga je sestavil Otto Langbein. Do srede marca 1945 je izšlo sedem nadaljevanj s po 2000 primerki, ki jih je razširjala neka odporniška skupina predvsem na Dunaju in v okolici. V njem najdemo teme kot je analiza možnosti za mir v letu 1945, pripombo, koga je treba smatrati za vojnega zločinca, prišpevke o trenutnih aktualnih nalogah

odporniških borcev in več drugega.

Januarja 1945 se je spet pojavila neka trockistična organizacija, „Karl-Liebnecht-Bund. Internationale Kommunisten“ („Zveza Karla Liebnechta. Internacionalni komunisti“) s časopisom „Der Spartakist“ („Spartakist“).

Od komunističnega časopisa „Die Rote Front. Kampfblatt zur Reorganisation der K. P. Österreichs“ („Rdeča fronta. Bojni list za reorganizacijo KP Avstrije“) je do sedaj znana samo 6. številka z dne 27. marca 1945, v kateri se zavzemajo za „funkcioniranje vseh obstoječih strank v Avstriji pod vodstvom KP.“

Pritihotapljena iz Švice v Avstrijo, je aprila 1945 spet izšla prva številka časopisa „Die Arbeiter Zeitung. Organ der österreichischen Sozialisten“ („Delavski list. Glasilo avstrijskih socialistov“). Pod geslom Revolucionarnih socialistov „Vrnili se bomo“ je ta list pozval svoje bralce k aktivnemu odporu:

„Desettisoči od nas so se že zdavnaj združili k odporu. Z drugimi svobodoljubnimi ljudmi so se združili v nadstrankarsko odporniško gibanje, ki hoče služiti samo osvoboditvi Avstrije. To organizacijo, ki se imenuje O-5, je treba okrečiti, z njo morate, kolikor se to še ni zgodilo, navezati stike in biti pripravljeni slediti njenemu pozivu... Naprej, tovariši, korakajmo na čelu borcev.“³¹

Na koncu mojega kratkega pregleda ilegalnega avstrijskega tiska iz let 1938 do 1945 je treba ugotoviti, da so bili ti časopisi kljub razhajajočim političnim in svetovnonazorskim usmeritvam v nečem enotni. Po danih možnostih so poskušali ustvariti zavestno protitutež tiskovnemu monopolu nacionalnih socialistov, zgrajenemu na zatiranju in terorju. Nasproti praznim parolam in geslom nacistične države so postavili predstave o miru, svobodi, humanosti, demokraciji in socializmu oziroma krščanstvu. S tem so skromno prispevali k odpravi nacističnega režima in osvoboditvi Avstrije.

Herbert Exenberger

³¹ Arbeiter-Zeitung, št. 1. Letnik 1945, Glej: Molden, Otto. Der Ruf des Gewissens. Wien 1958. Str. 179.

Kar se tiče branja knjig, se južna Koroška do plebiscita ni dosti razlikovala od ostalih slovenskih pokrajin. Mohorjeva družba je imela precej razpredeno mrežo bralcev. Ob koncu 19. stoletja je imela 80.000 naročnikov redne letne knjižne zbirke, od tega okrog 8000 na Koroškem. Po plebiscitu se je zaradi protislovenske gonje — usmerjena predvsem proti slovenskemu intelektualnemu kadru — večina prosvetne in duhovniške inteligence izselila v državo SHS. Tudi za Mohorjevo družbo ni bilo več obstanka — preselila se je v Celje. Slovensko koroško prebivalstvo je ostalo skorajda samo sebi prepuščeno. Seveda se ta situacija zrcali na literarnem področju; razen nekaj nabožnih knjižic in pesmaric bralcev na Koroškem ni dobil na razpolago novih tekstov. Dijaki so v ilegalnih literarnih listih objavljali svoje poskuse, ki pa seveda niso dosegli širšega kroga bralcev. M. Kmecl meni, da „je vojna s smrtjo Sorga in Weissa prizadejala slovenski, pa ne samo koroški, literaturi hud, čeprav komajda znan udarec“. Oba sta bila sodelavca dijaškega literarnega glasila „Zvezda“.

Po koncu druge svetovne vojne se je znašlo slovensko kulturno življenje na Koroškem spet na začetku. Na novo ustanovljena Mohorjeva družba, ki je poudarjala, da je nadstrankarska institucija, se je kmalu — predvsem, ko je bilo jasno, da bo južna Koroška ostala v okviru avstrijske države — prelevila v institucijo, ki je zavozila v klerikalne smeri, predvsem po zaslugi politične emigracije, ki je našla na Koroškem za nekaj časa svoje zatočišče in novo delovno področje.

Ko je — po potrditvi starih meja — situacija dozorela, se je med koroškimi Slovenci pričela politična in kulturna dvotirnost, ki se nadaljuje še zdaj, čeprav je tako imenovana „desnica“ že marsikaj revidirala, predvsem sporno točko v odnosu do NOB in Jugoslavije. V začetnih bojih za narodove duše je vsak tabor skušal

pridobiti zase kar največji del. Ta boj se je odražal predvsem na kulturnem področju, saj so krajevna prosvetna društva baza osrednjih organizacij. Tudi danes se še zgodi, da na novo ustanovljeno društvo pride v škripce, ali naj se včlanijo v SPZ ali KKZ, čeprav ponavadi ni opaziti vsebinskih razlik.

Mohorjeva družba je imela v primerjavi s tiskarno levico Dravo prenekatero prednost na literarnem področju. Opirala se je lahko na svoje stare tradicije, na svojo podeželsko mrežo, na duhovnike, ki so skrbeli, da je prišla med slovenske bralce li-

VIDA OBID

Slovenska literatura na Koroškem po letu 1945

teratura po njihovem okusu. Cerkev — saj so ji bili Slovenci že vedno pobožni in pokorni pripadniki — je prispevala svoje: tiskovine, ki ji niso bile pogodu, je dala enostavno pod indeks; abonent Slovenskega vestnika je tvegala ekskomunikacijo ali pa je vsaj grešil in ni smel prejemati zakramentov.

V prvem desetletju svojega obstoja po drugi svetovni vojni je Mohorjeva družba prodala 374.000 knjig. Seveda niso vse knjige ostale na Koroškem, a skoraj vse, kar je na Koroškem prišlo med slovensko ljudstvo, je izdala Mohorjeva družba. Tako je ta ustanova skrbelo za slovensko čtivo Korošcev in s tem vplivala na okus bralcev. V glavnem je izdajala večerniško literaturo, natis-

nila je vse romane emigranta Mauerja, ki so zgrajeni dokaj enostavno: glavna tema je ljubezenski konflikt. Revna dekla se zaljubi v bogatega kmečkega sina (ali obratno). Iskrena in čista ljubezen ter zaupanje v boga pa seveda premaga vse ovire in vsa nasprotja. V izvornikih koroških povojnih delih take „idile“ ni mogoče opaziti (ne v Polanškovi prozinskih tekstih ne v Messnerjevih in ne v Lipuševih, celo Milka Hartmanova, ki v svojih pesmih opeva predvsem lepote vasi, ima bolj kritičen odnos do nastopajočih oseb). Mohorjeva družba izdaja tudi precej razširjeno revij-

Drava je natisnila med drugim Kanjuhovo partizansko liriko pa Kranjčovo prozo. Nekaj časa je izdajala tudi leposlovni list „Svoboda“, ki pa je kmalu zamrl. V tem sklopu je treba omeniti dela, ki so nastala v tem času na Koroškem: zbirki novel „Zibelka“ (1953) in „Zato“ (1957), ki ju je napisal Rok Arih (Drago Druškovič) in „Gamse na plazu“ Karla Prušnika-Gašperja. Rok Arih v svojih novelah skuša povezati stare tradicionalne žviljenske predstave slovenskega človeka z nujnostmi novega časa. Prušnik pa poroča o svojih doživetjih in spominih iz partizanskega boja.

V družbenih pogojih, ki slovenskemu jeziku niso bili naklonjeni, se je konstantno razvijalo bukovištvo, ki ima na Koroškem že tradicije. Neodvisno od predvsem politično-moralnih implikacij literarne produkcije so nastajala na Koroškem dela, ki so se navezovala na tradicijo ljudskih pesmi in so se izognila višku notranje slovenske sprstosti. Kljub različnemu ustvarjanju zastopnikov te literature jih lahko uvrstimo v kategorijo „samorastniške književnosti“. Najstarejša predstavnica je Milka Hartmanova, ki je za svojo 50-letnico izdala svojo prvo pesniško zbirko „Moje grede“ (1952). V pesmih izraža svojo narodno bol in krščanski svetovni nazor. Piše v tradiciji ljudske pesmi. V svoji drugi zbirki „Lipov cvet“ opisuje kmečko okolje, kmetovo delo, vmes vpleta tudi splošna razmišljanja o življenju in smrti. Tretja zbirka „Pesmi z libuškega puela“ (1977) je napisana v pliberškem dialektu.

Okovov tradicionalne lirike na Koroškem, ki opeva kmetovo navadno idilično življenje, se je znebil Valentin Polanšek. Medtem ko v pesmih Hartmanove prevladujejo rimani verzi in stroga oblika kitice, so že v prvi Polanškovi zbirki „Grape in sonce“ rime redke in prevladujeta prosti verz in prosta oblika kitice.

(Se nadaljuje)

PETEK, 22. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Gost pri Alfredu Kubinu — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Srečanje London Airport — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Muppet show — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Dagmar Koller nudi: Pridi v park Sansoci — 21.15 Argumenti — 22.15 Šport — 22.25 Takšen tip nima vedno lahko — 23.50 Poročila.

SOBOTA, 23. 6.: 15.30 Pesem matere — 17.00 Športna abeceda — 17.30 Pinocchio — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Panoptikum — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki s kulturo — 20.15 Portret od in z Willyjem Milowitschem — 21.40 Šport — 22.05 Agent, ki je videl svoje truplo — 23.40 Poročila.

NEDELJA, 24. 6.: 15.45 Veliki pok — 17.00 Toby in Tobias — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Poj z nami — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Apartma za tri — 21.45 Šport — 21.55 Nočni izbor — 22.25 Poročila.

PONEDELJEK, 25. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.30 Hay Fever — 10.30 Pesem matere — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Švicarska družina Robinson — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 21.45 Poročila.

TOREK, 26. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 Snov in prostor — 10.30 Veliki pok — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Svet živali — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Servicebox — 20.15 Če igra godba — 21.10 Zakaj gledalščice? — 22.10 Ljudje v Manhattanu — 22.55 Poročila in šport.

SREDA, 27. 6.: 9.00 Tudi pošaliti se je treba — 9.30 Italijanščina — 10.00 Zljijska dolina — 10.30 Medena luna — 17.00 Tenak nos — 17.25 Tudi pošaliti se je treba — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Očetje kiamate — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Zgodbe iz Berlina — 21.00 Zgodbe iz Avstrije — 22.00 Poročila in šport.

ČETRTEK, 28. 6.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Kaj bi lahko postal? — 10.00 Iz pratike — 10.30 Pet Pennijev — 17.30 Za predšolske otroke — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 TV kuhinja — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Zgodbe iz Berlina — 21.00 Tele-muzej — 20.15 Dalli, dalli — 21.45 Poročila in šport.

AVSTRIJA 2

PETEK, 22. 6.: 18.00 Orientacija — 18.25 Glas islama — 18.30 Per Olof Sundman — 19.30 Trailer — 20.15 Mozaik znanosti — 21.15 Kronika Adamsov — 22.15 Čas v sliki s kulturo in karikaturni tedna — 22.50 Michael Legrand & Friends.

SOBOTA, 23. 6.: 16.00 Vstop prost — 17.00 Klub regional — 17.55 Pregled sporeda — 18.00 Pippi je čisto iz sebe — 19.30 The Munsters — 20.15 Gutenbach — 22.00 Gala-koncert.

NEDELJA, 24. 6.: 14.30 Mednarodni ženski turnir za judo — 17.00 Dežela in ljudje — 17.30 Pregled — 18.00 Ogaljufana mladina — 19.40 Gospod Rossi išče srečo — 20.00 Knjižni bazar — 20.15 Prizma — 21.55 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 25. 6.: 18.00 Angleščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Po sledih kraljice Sabe — 19.30 Orientacija — 20.00 Ljudje v Manhattanu — 20.45 Vstop prost — 21.30 Čas v sliki — 22.00 India Song.

TOREK, 26. 6.: 18.00 Italijanščina — 18.30 Evropa v 20. stoletju — 19.30 Mojstri od jutri — 20.00 Medena luna — 21.55 Čas v sliki s kulturo — 22.30 Klub 2.

SREDA, 27. 6.: 15.30 Iz parlamenta — 16.45 Nagomet šolarjev — 18.00 Francoščina — 18.30 Pregled — 19.00 Kaj bi lahko postal? — 19.30 The Munsters — 20.00 O filmu — 20.45 Alegro non troppo — 21.00 Šternova ura — 21.45 Čas v sliki s kulturo ter poročila iz parlamenta — 22.25 Čas v sliki.

ČETRTEK, 28. 6.: 18.00 Ruščina — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30 Glasba neke pokrajine — 20.00 Harold in Maude — 21.30 Čas v sliki s kulturo — 22.05 Klub 2.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 22. 6.: 17.20 Poročila — 17.25 Deček Skok — 17.40 Otroci kamnov — 18.05 Tri srca — 18.35 Obzornik — 18.45 Človekova telo — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Slovenski kraji med saboj — 21.35 Frank Ross na prostosti — 22.25 Dnevnik — 22.45 625 — 23.00 Jazz na ekranu.

SOBOTA, 23. 6.: 8.00 Poročila — 8.05 Japonske pravljice — 8.15 Vrtec na obisku — 8.30 Pisoni svet — 8.05 Dokumentarna oddaja — Pota Poljske — 625 — 16.55 Poročila — 17.00 Con amore — mladinski film — 18.40 Naš kraj — 18.50 Muppet show — 19.20 Cickak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Začetek festivala otroka — 20.55 Offenbachove norčije — 21.50 Dnevnik — 22.05 Zbiralec.

(Dalje na 8. strani)

VESTNIK ● ŠPORTNI VESTNIK ● ŠPORTNI VESTNIK ● ŠPORTNI VESTNIK ● ŠPORTNI VESTNIK ● ŠPORTNI

SAK si je priboril vstop v spodnjo ligo

Železna Kalpa — Slovenski atletski klub 0:2

Nogometno društvo Slovenskega atletskega kluba je minulo soboto v zadnji in odločilni tekmi igralo proti Železni Kapli. Kljub slabemu vremenu se je na igrišču v Železni Kapli zbralo okrog 500 ljudi, od katerih je bila najmanj polovica slovenskih navijačev, ki so prišli iz vseh koncev, da si ogledajo to

ha. V 43. minuti je Hobel Marlin prvič zatresel mrežo, toda sicer dobri sodnik je ta gol iz nerazumljivih razlogov razveljavil.

V drugem polčasu so se naši nogometaši še bolj zagrisli v igro, vendar je prvi gol padel šele v 70. minuti. Potek je bil sledeč: po sredini je prodiral Marjan Velik, kate-

Lestvica:

1. inprvak SAK	20	13	2	5	47	16	28
2. Klopinj	20	10	7	3	32	22	27
3. St. Paul	20	10	5	5	33	24	25
4. Šmihel	20	9	4	7	30	30	22
5. M. Rojach	20	7	6	7	31	42	20
6. Podkmos	20	7	5	8	30	35	19
7. Tinje	20	6	6	8	26	28	18
8. Frantschach	20	8	2	10	37	42	18
9. St. Stefan	20	6	4	10	31	32	16
10. Zel. Kapla	20	7	2	11	33	43	16
11. St. Michael/L.20	4	3	13	32	48	11	

SAK je igral takole: Dodič, Hribar, Lampichler, Woschitz, Pandel, Jakobič, Golec, Fera, Velik (Polanšek), Hobel, Zablantnik (Kupper).

Jutri, v soboto 23. junija in nedeljo 24. junija

vsi prijatelji Slovenskega atletskega kluba na nogometni turnir v Globasnico

pomembno tekmo, ki naj bi odločila ali bo uspelo priti v spodnjo ligo ali ne.

Na težkem terenu se je razvila hitra in borbeni igra. V prvih desetih minutah je moštvo Železne Kaple močno napadalo, potem pa je SAK prevzel iniciativo. Sledili so nevarni napadi slovenskih nogometašev, vendar ne nasprotnik, temveč luže pred nasprotnikovimi vrati so zabranile uspešen potek akcij. Mnogoštevilni prosti strelji v 1. polčasu niso prinesli zaželenega uspe-

rega pa so ob robu kazenskega prostora porušili. Prosti strel pa je neubranljivo v levi spodnji kot zabil Golec. Deset minut nato je padla dokončna odločitev — po daji Fere in napaki vratarja je Hobel zatresel mrežo.

S to zmago si je Slovenski atletski klub po treh letih napora in prizadevanj le zagotovil prehod v II. koroško ligo.

Istočasno je igralo moštvo iz Klopinja proti Šmihelu pri Pliberku neodločeno 1:1.

S primorskimi planinci na Dobraču

Začetkom meseca junija je Planinsko društvo Nova Gorica pod vodstvom Klemente Vuge organiziralo izlet na Dobrač, ki ima zaradi prelepega razgleda tudi laskav naziv — koroški Rigi. Ker imamo slovenski planinci na Koroškem pristrčne medsebojne stike s planinci tega društva, smo jih povabili, v našo planinsko postojanko „Koča nad Arihovo pečjo“ na Bleščeči, kjer smo se v prijetni družabnosti povesečili in se naslednjega dne skupno z njimi podali na Dobrač.

Do parkirišča na Trati (Rohstratten, 1743 m) kamor vodi lepa gorska cesta, smo se pripeljali z avtomobili in po-

Dobrača naj povemo, da sta najvišji (nekadaj romanski) v Evropi in da sta obe posvečeni Mariji. Leta 1690 je bila zgrajena takomenovana slovenska (na zahodu), dve leti pozneje pa nemška verkev (vzhodna), ki so jo zgradili rudarji iz Plajberka.

Razgled z Dobrača je najlepši in največkratnejši v Vzhodnih Alpah in sega od štajerskih planin do Visokih Tur z Großglocknerjem in čez Karavanke do kralja Julijevce mogočnega Triglava; na zahodu pa do južnotirolskih Dolomitov. Tipično za Dobrač je tudi, da z njegovega temena vidiš vso Koroško, predvsem pa južni del — Rož, Podjuno, Zilo, kjer živi in deluje tudi naš slovenski živelj. Na žalost smo bili samo delno deležni te lepote, ker je bilo megleno in je od časa do časa celo malo deževalo.

Na vrhu Dobrača pri slovenski cerkvi smo se zadržali dalj časa in to priložnost izrabili, da smo se pomenili o nadaljnjih načrtih našega medsebojnega sodelovanja.

Sestop oziroma (pri nekaterih) spust do avtomobilov na Trati je bil užitek posebne vrste, zlasti za tiste tovariše, ki so imeli s seboj smuči. Kljub več ali manj neugodnemu vremenu je bilo naše srečanje s primorskimi planinci prijetno in polno tistega privlačnega vzdušja, ki ga lahko doživljamo samo v družbi iskrenih prijateljev v osrčju svobodnih planin.

Slovenska prosvetna zveza obvešča

Likovna kolonija „VUZENICA 79“ bo letos med 11. in 25. avgustom. Mladi likovniki se bodo tudi letos urili večin grafike, seveda pa bo med bivanjem v Vuzenici ob Dravi dovolj časa za izlete in kopanje. Tako bodo imeli priložnost nekaj lepega ustvariti in kot spomin prinesli s seboj domov. Udeleženci kolonije naj bi bili stari vsaj 10 let. Navzgor ni omejitve, vendar običajno sprejemamo udeležence do 20. leta starosti.

Zadnji rok prijave 25. julij 1979. Prijave pošljite na naslov: Slovenska prosvetna zveza, 9020 Celovec, Gasometergasse 10/1, telefon (0 42 22) 32 5 50

Zmagovito moštvo Slovenskega atletskega kluba, na žalost z majhno pomankljivostjo — na sliki ni vratarja Stanoje Dodiča

Prva privatna banka na Koroškem

Na celovškem Starem trgu bo v nedeljo v zgodovinski zgradbi Palais Goess, otvorena prva privatna banka na Koroškem. Podjetje Rössler AG deluje v zvezi z Erste österreichische Sparkasse, katera je privatno banko stoodstotno odkupila. Podjetje Rössler AG s svojo celovško poslovalnico hoče zasedati samo določen krog ljudi iz ekskluzivnih krogov. Banka deluje samo po dogovorjenem terminu, saj gre njen servis tako daleč, da tudi v večernih urah z individualnimi denarnimi problemi in trgovskimi transakcijami ustreže in svetuje razvajnim zasebnikom. V diskusiji z verziranimi bančnimi strokovnjaki se je

možno pogovarjati in si pustiti svetovati tudi v lastnem stanovanju, če zasebnik to želi. Omenjena banka hoče postati alternativa napram drugim bankam, njeno geslo pa je anonimneta, individualnost ter diskretnost v vseh denarnih poslih, predvsem pa v kreditnih in vrednostnopapirnih transakcijah. Ob otvoritvi v nedeljo 24. junija prireja Rössler AG matinejo z znanim dunajskim igralcem Klaus Maria Brandauer-jem in Roland Batik-triom v Domu glasbe v Celovcu. Na matinejo, ki se prične ob 11. uri dopoldne pod geslom „Auf Heller und Pfennig“ je vsakdo pristrčno vabljen.

Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi člane in prijatelje društva na

DELOVNO AKCIJO

v nedeljo 24. junija 1979 s pričetkom ob 9. uri dopoldne v „Koči nad Arihovo pečjo“ na Bleščeči planini.

Pristrčno vabljeni!

KPD Šmihel vabi na

veseloigro

SRCE NIKDAR NE LAŽE

ki bo v nedeljo 24. junija 1979 ob 19.30 uri v farni dvorani v Šmihelu.

Gestuje dramska skupina iz Braslovč.

Pristrčno vabljeni!

Nogometni turnir SAK

v soboto 23. in nedeljo 24. junija 1979 v Globasnici.

Sodelujejo nogometna moštva iz Šmihela, Žvabeka, Globasnice, SAK in druga (skupno 6 moštev) Pričetek oba dni ob 14. uri.

Mladi SAK igrajo v nedeljo 24. junija ob 12. uri proti Žvabeku

SAK ples v šotoru

pri Šoštarju v Globasnici

v soboto 23. 6. poje in igra za vas EDVIN FLISER z ansambлом v nedeljo 24. 6. poje in igra za vas IVO MOJZER z ansambлом

Pričetek oba dni ob 20. uri

Pristrčno vabljeni!

SLOVENSKA ŠPORTNA ZVEZA razpisuje žolanje za

VADITELJE NAMIZNEGA TENISA (I. stopnja), INŠTRUKTORJE NAMIZNEGA TENISA (II. stopnja) in VADITELJE NOGOMETA (I. stopnja)

Tečaj za vaditelje in inštruktorje namiznega tenisa bo v času od sobote 14. do torka 17. julija 1979 v Selah (farna dvorana). Predavatelj: Janez Mikeln (Visoka šola za telesno kulturo Ljubljana).

Tečaj za vaditelje nogometa bo v času od srede 15. do sobote 18. avgusta 1979 v Železni Kapli (hotel Obir).

Program tečajev predvideva 30 ur teorije in prakse in se konča z izpitom. Po uspešnem izpitu prejme kandidat diplomu in naziv vodnik oziroma inštruktor. Tečaji so predhodni tečaji za trenerje. Kandidati, ki se prijavijo na sedež Slovenske športne zveze, Spitalgasse 12, Celovec (tel. 85 2 35), se zberejo na dan pričetka tečaja na navedenem mestu. Tečaji so celodnevni. Stroške prevoza do mesta žolanja in stroške prebivanja nosi vsak kandidat sam, stroške za predavatelje pa nosi SŠZ.

Slovenska športna zveza v Celovcu vabi na

III. SREČANJE SLOVENSkih ŠPORTNIKOV IZ OBMEJNIH DEŽEL V AJDOVŠČINI 23. in 24. junija 1979

Odhod udeležencev srečanja z omnibusom iz Celovca v soboto 23. junija ob 8. uri iz pred glavnega kolodvora (železnica). Povratek v Celovec v nedeljo 24. junija v času od 19. do 20. ure na glavnem kolodvoru oz. v dijaškem čomu SSD.

Slovensko prosvetno društvo „Koča“ v Svečah vabi ob 70-letnici obstoja k

ODKRITJU SPOMENIKA ANDREJU EINSPIELERJU

cčetu koroških Slovencev, soustanovitelju Mohorjeve družbe, velikemu kulturnemu delavcu, časnikarju in politiku ki bo v nedeljo 1. julija 1979 ob 10.30 uri v Svečah. Popoldne ob 14.30 uri pa bo v kulturnem domu na Bistrici v Rožu prireditev posvečena 70-letni prosvetni dejavnosti domačega Slovenskega prosvetnega društva.

Strokovna šola za ženske poklice šolskih sester v St. Petru pri St. Jakobu v Rožu vabi v soboto 23. junija ob 15. uri in v nedeljo 24. junija ob 14. uri na

ZAKLJUČNO PRIREDITIEV

pod geslom „Hodil po zemlji sem naši...“ (Oton Zupancič) potovanje po slovenskih pokrajinah s pesmijo, folkloro, diapozitivi in s spremno besedo. V drugem delu prireditve bodo učenke pokazale svoje igralске talente. Istočasno si lahko ogledate tudi šolske izdelke učenk.

Mladina iz dekanije Borovlje vabi na

NOČNI POHOD NA MACNO v noči od petka 29. 6. na soboto 30. 6. 1979

Zberemo se 29. 6. ob 21. uri na Kočuh (kjer se odcepi pot na Macno). Mladina bodo spremljali bogoslovci; vsak ima možnost, da se v skupinskih pogovorih obrne na teologe z vprašanji in problemi. Ob sončnem vzhodu bo na Macni skupna sv. maša. Ob čezdnevem vremenu bomo pohod preložili. Tudi mladina iz ostalih dekanij pristrčno vabljena!

RADIO — TELEVIZIJA

(Nadaljevanje s 7. strani)

NEDELJA, 24. 6.: 9.30 Poročila — 9.35 Britanska enciklopedija — 10.00 Od vsakega jutra raste dan: Loče, Sveče — 10.25 W. Mankowitz: Dickens iz Londona — 11.15 Sezamova ulica — 12.20 Pevski tabor šentvid — 13.20 Poročila — 14.25 Motokros v Trzinu — 15.15 Lov za zlatom — film — 16.25 Motokros v Trzinu — 17.15 Eksotični gosti — 17.30 Vzpon — kratek film — 17.55 Športna poročila — 18.00 Športno prvenstvo JLA — 19.20 Cirkak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Velika soba — drama — 20.55 Bela knjiga — 21.40 Dnevnik — 22.00 Zabavna glasbena oddaja — 22.15 športni pregled.

PONEDELJEK, 25. 6.: 16.20 Kmetijska oddaja TV Sarajevo — 17.20 Poročila — 17.25 Glasbena pravljica — 17.30 Dokumentarni film — 18.05 Spektler — 18.35 Obzornik — 18.45 Mladi za mlade — 19.20 Cirkak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Enkratna Phyllis Dixey — TV drama — 21.40 Mosaik kratkega filma — 22.00 TV Dnevnik.

TOREK, 26. 6.: 17.55 Poročila — 18.00 Pevski tabor šentvid — 18.30 Obzornik — 18.40 Po sledih napredka — 19.20 Cirkak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Mednarodna obzorja — 20.55 Korenine — TV nadaljevanje — 21.40 Opojno poletje — 22.45 Dnevnik.

SREDA, 27. 6.: 17.00 Poročila — 17.05 Moje akcije — 17.20 Festival mladinskih pevskih zborov v Celju — 17.50 Obzornik — 18.00 Ne prezrite — 18.15 Zgodovinska ura na

batini — 19.20 Cirkak — 19.30 Dnevnik — 20.05 Igre brez meja — 21.35 Rock koncert — 22.00 Dnevnik.

ČETRTEK, 28. 6.: 17.40 Poročila — 17.45 Apokalipsa živali — 18.35 Obzornik — 18.45 Razmišljanka — izmišljanka — 19.20 Cirkak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Hitler — prikaz neke kariere — 23.20 Informativna oddaja.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 22. 6.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — Zabavna glasba — Zanimatvads bo.

SOBOTA, 23. 6.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 24. 6.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 25. 6.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — Iz ljudstva za ljudstvo (Dže Pasterk govori z ljudmi Hasle v Vinogradih pri Žitari vasi o domačih zdravilih in zdravljenju nekdanj) — II. del.

TOREK, 26. 6.: 9.30 Dežela ob Dravi — Land an der Drau — 14.10 Celovski radijski dnevnik — Šport — „Otroci, poslušajte!“

SREDA, 27. 6.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — Veseli val.

ČETRTEK, 28. 6.: 14.10 Celovski radijski dnevnik — Glasbeni mojstri.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 — Tiska: Založništvo in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje